

בס"ד. שיחת יום ב' דחג השבועות, ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה, והורה לנגן ניגון שמח, באמרו, שהפתיחה צריכה להיות בניגון של שמחה.
 אח"כ אמר: כיון שחג השבועות שייך לבעש"ט, להיותו יום ההילולא שלו — ינגנו את התנועה של הבעש"ט (וצוה לנגן הניגון שלש תנועות — של הבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן).
 אח"כ צוה לנגן ניגון על תיבות של פסוק בתהלים³ [וניגנו הניגון "אך לאלקים דומי נפשי"⁴]

* * *

ב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה וידבר אלקים גו'.

* * *

ג. כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג לברך קודם חג השבועות: קבלת התורה בשמחה ובפנימיות⁴.

ובכן: בשלמא בנוגע לפנימיות — יכולים לחשוב שאין הזולת יודע מה נעשה אצלו בפנימיותו; אבל בנוגע לשמחה — הרי זה צריך להיות ניכר בגילוי, בריקוד, בקול (שירה) ובקוי הפנים. ובמילא, כאשר לא רואים את השמחה בגילוי, יש צורך לעורר על זה. ולהעיר:

בדרך כלל צריכה להיות ההנהגה באופן ש"אל תדין את חברך כו"⁵, "הוי דן את כל האדם לכף זכות"⁶, וצריכים להזהר שלא לומר על יהודי דברים קשים ("א שווערן וואָרט"), ובכלל, מי עשאו שופט לפסוק על יהודי.

ועוד זאת, יתכן שכאשר פוסק דינו של פלוני פוסק הוא את הדין

(3) תהלים סב, ו.

(4) ראה גם לעיל ע' 171 ואילך.

(5) אבות פ"ב מ"ד.

(6) שם פ"א מ"ו.

(1) לקו"ד ח"א לב, א. ועוד.

(2) כנראה בגלל השייכות של שבועות

לרוד המלך, שנסתלק בעצרת (ירושלמי ביצה

פ"ב ה"ד. ועוד). — המו"ל.

גם על עצמו — כידוע הביאור⁷ בדברי המשנה⁸ "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", דין ואח"כ חשבון — דלכאורה, הול"ל חשבון ודין, שהרי ע"פ החשבון פוסקים את דינו — שאין פוסקים דינו של אדם למעלה עד שלא יפסוק בעצמו מהו העונש על ענין כזה, ולכן מזמינים לו אדם שעבר עבירה זו, וכאשר פוסק את דינו של הזולת, אזי פוסקים גם את דינו (אף שהוא בעצמו לא הי' פוסק דין על עצמו, מצד אהבת עצמו, ש"על כל פשעים תכסה אהבה"⁹). וזהו "דין וחשבון" — שתחילה ישנו ה"דין" שפוסק על הזולת, ואח"כ עושים עמו "חשבון", שגם הוא במצב כזה כו'.

אבל, ביחד עם זה, מובן וגם פשוט, שכאשר יהודי (ובפרט מוכיח) רואה אצל חברו דבר לא טוב, או שחסר אצלו דבר טוב, צריך להוכיחו ולעוררו על תיקון הדבר, ולא להמנע מלהוכיח אותו בגלל הלימוד זכות שבדאי בפנימיותו טוב הוא, אלא שמצד ענוה, או סיבה אחרת, לא בא הדבר לידי גילוי, וכיו"ב.

— לימוד זכות על חברו לא יכול להיות באופן שיגרום נזק לחברו, שבגלל הלימוד זכות ימנע מלהוכיח אותו, ובמילא ישאר חברו במעמדו ומצבו הקודם, אלא ודאי צריך להוכיחו ולעוררו על תיקון הדבר. וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: תהיו בשמחה, ובאופן שיהי' הדבר ניכר בגילוי. תאמרו לחיים ותנגנו ניגון של שמחה.

(והוסיף בבת-שחוק): ישנם כאלה ("עולם-שע")¹⁰ שה"עצה" שלהם להתגלות השמחה היא... צביטת הלחיים ("קנייפן די באַקן") שעייז יהיו נראים הפנים מחייכים ושמחים. אבל תורת החסידות מציעה עבודה קלה יותר לפעול התגלות השמחה¹¹.

* * *

ד. כ"ק¹² מו"ח אדמו"ר אמר תורה מהבעש"ט¹³ אודות הענין דאהבת ישראל גם לאנשים פשוטים:

וברשימה אחרת איתא, שהדרך היותר טובה לפעול ענין השמחה היא — ע"י ריקוד.

(12) שיחה זו (ס"ד"ח) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית) ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 299 ואילך. — במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(13) ראה כתר שם טוב בהוספות סצ"ב. וש"נ.

(7) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1207 ואילך. ח"ו 283 ואילך. ועוד.

(8) אבות רפ"ג.

(9) משלי יו"ד, יב.

(10) ראה גם תו"מ ח"ה ס"ע 144.

(11) ברשימת ההנחה חסרים כאן איזה

תיבות (המו"2).

"תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו, ומי¹⁴ כעמך כישראל גוי אחד בארץ"¹⁵. והיינו, שבני ישראל הם התפילין של הקב"ה. בתפילין יש תפילין של יד ותפילין של ראש — ששניהם מצווה וחייבים בברכה [ברכה אחת, או ב' ברכות, כהדעות בזה¹⁶], והסדר הוא שהנחת תפילין של יד קודמת להנחת תפילין של ראש. וכך הוא גם בתפילין דמארי עלמא, שתפילין של יד — מארי עובדין טבין (אנשים פשוטים מקיימי מצוות), קודמים לתפילין של ראש — מארי השגה (לומדים ויודעי תורה).

תורה זו עוררה אצל יהודים רבים רגש של אהבת ישראל גם ליהודים פשוטים — מצד המעלה היתירה דמארי עובדין טבין לגבי מארי השגה, וכמבואר בריבוי מקומות שאצל אנשים פשוטים מתגלית פשיטות העצמות¹⁷.

ה. ידוע גם מה שסיפר¹⁸ הרה"צ ר' זושא לאדמו"ר הזקן מה ששמע מאחיו הרה"צ ר' אלימלך, שאצל הרב המגיד היו משמרות של תלמידים לשמשו, ופעם אחת, בעת המשמרה שלי — מספר ר' אלימלך — קרא לי הרב המגיד ואמר: שומע אתה, מלך, מה שאומרים במתיבתא דרקיע, שאהבת ישראל פירושה לאהוב רשע גמור כמו צדיק גמור¹⁹.

ומובן, שמאמר המגיד הוא הוספה וחיידוש על מאמר הבעש"ט — כי הבעש"ט דיבר רק אודות אנשים פשוטים, ואילו המגיד הוסיף שצריכים לאהוב גם רשע גמור, ויתירה מזה, שהאהבה לרשע גמור צריכה להיות בהשוואה כמו לצדיק גמור.

ו. ואדמו"ר הזקן אומר²⁰ שאהבת ישראל היא למגדול ועד קטן, אהבה כמו "אחים ממש", שזוהי אהבה עצמית.

וזוהו "ואהבת לרעך כמוך"²¹ — כמוך ממש: כשם שאהבת עצמו היא אהבה עצמית, שאינה מצד חשבונות,

— שלכן, "על כל פשעים תכסה אהבה"⁹, היינו, שגם כאשר האדם מכיר בפשעיו (כיון שהפשעים הם באופן כזה שאפילו מצד אהבת עצמו

ואילך. וש"נ.

14) דברי הימים א יז, כא. ועוד.

18) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 116.

15) ברכות ו, א.

19) להעיר מתומר דבורה פ"ב.

16) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה סי"ג

20) ראה תניא פרק לב.

ואילך.

21) קדושים יט, יח.

17) ראה כתר שם טוב בהוספות סקנ"ה

אינו יכול לרמות ולהשלות את עצמו שאינם פשעים), מ"מ, "תכסה אהבה", לפי שהאהבה מגעת בעומק הנפש במקום כזה שאין הפשעים נוגעים — כך צריכה להיות גם האהבה ל"רעך" אהבה עצמית.

— בכדי לעורר את האהבה יש אמנם צורך בהתבוננות (כדלהלן), אבל ע"י התבוננות באים לאהבה עצמית שלמעלה מהשכל.

כיצד יתכן הדבר שהאהבה להזולת תהי' אהבה עצמית כמו אהבת עצמו — הרי הלה הוא בכל זאת זולת ולא הוא עצמו?

יש בזה שתי הסברות:

א) אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ה' הם כולא חד²². וכשם שאצל בני ישראל אהבת ה' היא אהבה עצמית, שהרי "בנים אתם לה' אלקיכם"²³, ובן ואב הם עצם אחד, כך גם אהבת ישראל — שבאה מצד אהבת ה', אוהב מה שהאוהב אוהב²⁴ — היא אהבה עצמית²⁵.

ב) בעומק יותר: כל בני ישראל הם דבר אחד. זהו עצם אחד שנמשך ובא בכל אחד מהחלקים השונים²⁶. וא"כ, אין זו אהבה להזולת, אלא לו עצמו.

ז. ויש לומר בדרך אפשר שבמאמר אדמו"ר הזקן יש הוספה על מאמר המגיד:

מאמר המגיד שצריכים לאהוב רשע גמור כמו צדיק גמור — הוא עדיין מצד הבנה²⁷ ומדידה. והראי' היא מזה גופא שמדגישים חילוקי דרגות כו', ואומרים שצריכים לאהוב כמו צדיק גמור.

אבל אהבת עצמו אינה מדודה, שהרי הוא אוהב את עצמו, את העצם שלו. ובאופן כזה היא אהבת ישראל ד"אזיזים ממש".

ח. עפ"ז מובנת השייכות דאהבת ישראל למתן תורה:

27) כי, האהבה לרשע גמור היא מאותו טעם שאהבת ישראל צריכה להיות גם לאנשים פשוטים, להיותם תפילין דמארי עלמא, תפילין של יד, מארי עובדין טבין — דכיון ש"אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמוך" (ראה חגיגה בסופה. וש"נ), נמצא, שאפילו רשע גמור יש בו המעלה דתפילין דמארי עלמא (מהנחה בלתי מוגה).

22) ראה תו"מ ח"ב ריש ע' 205. ס"ע 210. וש"נ.

23) פ' ראה יד, א.

24) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תכה (נעתק ב"היום יום" כח ניסן).

25) קובץ מכתבים אודות אמירת תהלים ע' 192 (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תקכד).

26) ראה לקו"ש ח"ב ע' 435 ואילך.

לקבלת התורה הוצרכה ההקדמה דאהבת ישראל — "ויחן שם ישראל", "כאיש אחד"²⁸, וכמבואר במדרשי חז"ל²⁹ שבשביל מתן תורה הוצרך להיות המספר דששים ריבוא, כולם בשוה, ללא חילוק בין אחד לחבירו.

וההסברה בזה — שע"י אהבת ישראל, ויחן כאיש אחד, ללא התחלקות, מעוררים את עצם הנשמה, שכן, ההתחלקות שבין יהודי אחד לחבירו היא רק בהכחות פרטיים, אבל מצד עצם הנשמה שוים כולם²⁰.

ועי"ז יכול להיות הענין דמתן תורה — שאז מקשר הקב"ה כביכול את העצם שלו, "אנכי", עם העצם של בני ישראל (שמצד העצם הנשמות מתאימות ואב אחד לכולנה²⁰), היינו, שבני ישראל "לוקחים" כביכול את "אנא נפשי"³⁰, העצם דהקב"ה, שמסר את עצמו — ע"י התורה ("כתבית יהבית"³⁰) — להעצם דבני ישראל.

* * *

ט. מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב ביום א' של שבועות³¹, ו"הרבה טעמים נאמרו עליו"³².

וא' הטעמים למנהג זה³³ — לפי שבמ"ת נצטוו על השחיטה, וכיון שלא היו יכולים לשחוט בו ביום, שהרי "דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל"³⁴, לא היו יכולים לאכול מאכלי בשר, והוכרחו להסתפק במאכלי חלב, ולזכר זה נוהגים לאכול מאכלי חלב.

ולכאורה אי אפשר לומר כן, מב' טעמים:

א) כיון שמצד החיוב דשמחת יו"ט צריכים לאכול בשר, שהרי "אין שמחה אלא בבשר"³⁵, נמצא, שביום שקיבלו את התורה — שהוא בודאי "יומא טבא" — נתחייבו לאכול בשר. וא"כ, איך יתכן שיתן הקב"ה את התורה באופן כזה שבעת מ"ת לא יוכלו בני ישראל לקיים ציווי התורה בנוגע לחיוב השמחה!?

ב) אמרו חז"ל³⁶ קיימו האבות את כל התורה כולה עד שלא

28) יתרו יט, ב ובמכילתא ופרשי.	סק"ו.
29) מכילתא שם, יא. דב"ר פ"ז, ח.	33) בס' גאולת ישראל (לעמבערג 1864).
30) שבת קה, א (לגירסת הע"י). וראה גם	הובא בלקו"ש ח"ח ע' 58 הערה * 47. ח"י"ח
לקמן סמ"ג.	ע' 365. אג"ק ח"כ ע' רכט.
31) רמ"א אר"ח סוסתצ"ד. שו"ע אדה"ז	34) שבת פו, ב.
שם סט"ז.	35) פסחים קט, א.
32) שו"ע אדה"ז שם — ממג"א שם	36) ראה יומא כח, ב. קידושין פב, א.

ניתנה", ומפורש להדיא בנוגע לשחיטה — שיצחק אמר "שא נא כליך"³⁷, "לשון השחזה .. חדר סכינך ושחוט יפה שלא תאכילני נבלה"³⁸. וגם להדעות³⁹ שרק בארץ ישראל קיימו האבות את התורה, ולא בחוץ לארץ, עכ"ל שמצות שחיטה קיימו גם בחו"ל, כפי שמצינו ביוסף בהיותו במצרים שאמר "וטבוח טבח והכין"⁴⁰, "פרע להן בית השחיטה, שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל"⁴¹.

ועפ"ז נמצא שגם קודם מ"ת הי' להם בשר שחוטה, ובמילא היו יכולים שפיר לאכול בשר ביום מ"ת.

י. לכאורה⁴² הי' אפשר לומר שלאחרי מ"ת לא היו יכולים לאכול בשר ששחטו לפני מ"ת, דכיון שלפני מ"ת לא היו מצווים על השחיטה, הרי הבשר ששחטו לפני מ"ת חשיב לאחר מ"ת כמו בשר שנשחט ע"י עכו"ם ששחיטתו נבלה⁴³, לפי שאינו בר זביחה⁴⁴.

אבל באמת אי אפשר לומר כן, דכיון שלפני מ"ת היתה זו שחיטה כשרה, חל על בשר זה דין בשר שחוטה, ובמילא, גם לאחר מ"ת (שאז לא מהני שחיטה של זה שאינו בר זביחה) היו יכולים לאכול בשר זה (שנשחט לפני מ"ת) שכבר חל עליו דין בשר שחוטה.

ויש להביא דוגמא לדבר ממ"ש הצ"צ במאמר עדות⁴⁵ (שכתבה בחיי אדמו"ר הזקן⁴⁶ וכנראה היתה למראה עיניו) בנוגע להדעות שעדי גיטין וקידושין אין צריכים חקירה ודרישה כמו בדיני נפשות, אע"פ שאח"כ יבוא לדיני נפשות ממש, "דכיון שעכשיו אין כאן דיני נפשות אין זה כדיני נפשות ממש", וכפי שמבאר בא' מתשובותיו⁴⁷, "שאינן אנו דנין הדבר אלא לפי מה שהוא עתה, ולא לפי מה שיהא נמשך ממנו אח"כ", "כיון שבכאן הדין נותן כך, הנה כך הדין פסוק ע"פ תורה, יומשך מזה מה שיומשך".

ועד"ז מצינו בנוגע להכלל שב"ש לחומרא וב"ה לקולא (מלבד הענינים שהם מקולי ב"ש וחומרי ב"ה⁴⁸), בהתאם לשרש נשמתם⁴⁹ —

37) תולדות כז, ג. (45) ס' החקירה להצ"צ סד, רע"א. וראה

גם שו"ת שלו אה"ע סקכ"ג.

38) "כתבו (הצ"צ) בשנת תקס"ב" —

"הערות וצינונים" מכ"ק אדמו"ר שליט"א

שבהוספות לס' החקירה (ריש ע' 276).

39) שו"ת חו"מ ס"ו.

40) ראה עדיות פ"ד.ה.

41) ראה תניא אגה"ק סי"ג. ובכ"מ.

37) תולדות כז, ג.

38) פרש"י עה"פ.

39) רמב"ן תולדות כז, ה.

40) מקץ מג, טז.

41) חולין צא, סע"א ובפרש"י.

42) ראה גם אג"ק שם.

43) שם יג, א (במשנה).

44) ראה תוד"ה קסבר — שם ג, ב.

שאף שבגוף ועיקר הדין ב"ש מחמירים וב"ה מקילים, יכול להסתעף מזה קולא לב"ש וחומרא לב"ה, ואעפ"כ, אין זה בסתירה להכלל דב"ש לחומרא, בהתאם לשרש נשמתם — כיון שאנו דנין בנוגע לעיקר הדין, ולא איכפת לן מה שיסתעף מזה⁵⁰.

ומזה מובן גם בנדו"ד — שבשר שנשחט לפני מ"ת חשיב לעולם בשר שחוטא (בשר שיצא מרשות ג' קליפות הטמאות לרשות קליפת נוגה, שיכולים להעלותו לקדושה), ואין אנו מתחשבים בהסתעפות הדבר לאחר מ"ת שאז אין זו שחיטה של בר זביחה.

ויש להוסיף בזה, שענין של הסתעפות הוא כמו נולד, ומצינו לענין נדרים ש"אין פותחין בנולד" (בדבר שלא הי' בעולם בשעת נדרו ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנדר)⁵¹, ודוגמתו בנדו"ד, כיון שמ"ת הוא כמו נדר ושבועה⁵².

ועכצ"ל, שהמנהג דאכילת מאכלי חלב בשבועות אינו משום שלאחרי מ"ת לא היו יכולים לאכול מאכלי בשר, אלא כשאר הטעמים שנאמרו במנהג זה, כמו הטעם⁵³ שהתורה נמשלה לחלב, כמ"ש⁵⁴ "דבש וחלב תחת לשונך", וכיו"ב.

יא. בהמשך השיחה נתבאר דוגמת ענין הנ"ל בעבודת ה', שמ"ש⁵⁵ "וחטאתי נגדי תמיד", ש"אף שכבר עשה תשובה נכונה, הרי עיקר התשובה בלב, והלב יש בו בחי' ומדרגות רבות כו"⁵⁶, ולגבי הדרגא היותר נעלית נשאר הפגם של החטא — אין זה ענין של הסתעפות, כיון שמלכתחילה הי' זה אצלו ענין של חטא ("חטאתי"), ועל ידו נעשה פגם בכל המדרגות, ולכן, גם לאחר התשובה נשאר עדיין הפגם לגבי מדרגה עליונה יותר⁵⁷, שכדי להתעלות אלי' צריך זיכוך גדול יותר כו"⁵⁸ (משא"כ בדבר שבשעת עשייתו לא הי' נחשב אצלו לחטא כלל, הנה גם בעלייתו

50 ראה עד"ז תוד"ה ב"ש — ריש קידושין.

51 נדרים סד, א (ובפרש"י).

52 ראה שם ת, רע"א. וש"נ.

53 ראה כלבו סג"ב. ועוד.

54 שה"ש ד, יא. וראה חגיגה יג, א.

55 תהלים נא, ה.

56 תניא פכ"ט (לו, ב).

57 וכדאיתא בפע"ח (שער התפילין פ"י

ובגהגה שם) בנוגע ל"נשמת צדיק חכם

גדול" שכאשר "היו רוצין להעלותו למדרגה העליונה גדולה" היו דנין אותו "על שפעם א' הי' מכוין בקדושת ובא לציון באומרו לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, ואז על ידי אותו כוונה שכח והסיח דעתו מן התפילין".

58 וע"ד הידוע שהעלי' מג"ע לג"ע עליון יותר היא אחרי הקדמת הטבילה בנהר דינור כו' (ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רכד. וש"נ).

לדרגא נעלית יותר לא ייחשב ענין זה לחטא) — נכלל בהשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א⁵⁹, ונדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1197 ואילך.

* * *

יב. [א' המסובים הגיש לכ"ק אדמו"ר שליט"א קנקן יין, באמרו שמביא "ביכורים". ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

איתא בגמרא⁶⁰ "כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים". ובהבאת דורון גופא מצינו עילוי מיוחד בנוגע ליין — כדאיתא בגמרא⁶¹ "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין".

ויש לבאר השייכות דהבאת דורון לתלמיד חכם לענין הביכורים, והמעלה המיוחדת שביין דוקא.

יג. המעלה דביכורים לגבי שאר מתנות כהונה, כמו תרומות ומעשרות:

בתרומות ומעשרות יוצא הכהן אל הגרנות, ובעל השדה אינו מוכרח ליתן לכהן זה דוקא, אלא יכול ליתנו לאיזה כהן שירצה, שהרי יש לו טובת הנאה⁶². ולאחרי כל זה יכול לתרום כמה שרוצה, שהרי מעיקר הדין חטה אחת פוטרת את הכרי⁶³, וגם התורם בעין רעה תרומתו תרומה⁶⁴.

משא"כ ביכורים — שאין מביאים אותם אלא משדות וכרמים שהם מן המובחר⁶⁵, ובשדות וכרמים המובחרים גופא הרי זה "מראשית כל פרי האדמה"⁶⁶, "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה . . אומר הרי זה ביכורים"⁶⁷, וצריך להביאם בעצמו לביהמ"ק אל הכהן ולומר מקרא ביכורים, והי' סדר שלם באופן הבאת הביכורים — "השור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב וכו' החליל מכה לפניהם וכו"⁶⁸, סדר של שמחה. וכל זה — אע"פ שלא היו מקריבים את הביכורים ע"ג המזבח, אלא

59) בשילוב עם מאמר ד"ה כי תשא שנה 64) תרומות פ"א מ"ג. רמב"ם שם ה"ב. 65) ביכורים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' זו.

60) כתובות קה, ב. ביכורים פ"ב ה"ג.

61) יומא ע"א, א. 66) תבוא כו, ב.

62) ראה בכורות כו, ב ואילך. רמב"ם הל' תרומות פ"ב הט"ו ואילך. 67) פרש"י עה"פ. ביכורים שם רפ"ג. רמב"ם שם הי"ט.

63) חולין קלו, ב. וש"נ. רמב"ם שם 68) ביכורים שם מ"ג. רמב"ם שם פ"ד הט"ז.

רפ"ג.

נותנים אותם לכהן, בשר ודם, שיכול להיות שמביא הביכורים חושב שגדלה מעלתו ממעלת הכהן (שהרי יש מציאות של כהן גדול עם הארץ שממזר תלמיד חכם גדול ממנו⁶⁹), ואעפ"כ הי' מביא הביכורים בשמחה כו'.

ודוגמתו ב"המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים" — כי, הבאת דורון לתלמיד חכם הו"ע נתינת צדקה עבור תורה, ובמילא הרי זה ע"פ הסדר של תורה שהיא בלי גבול (כמבואר לעיל בהמאמר⁷⁰), כך שגם הצדקה היא ללא חשבונות,

[שהרי יש אופן של נתינת צדקה ע"פ חשבון, ולא עוד אלא שאפילו כאשר נתינת הצדקה היא בשביל להפטר מתשלום מסים, הרי זה נחשב לצדקה, כמ"ש⁷¹ "ונוגשיך צדקה", ויתירה מזה, המאבד סלע ומצטער על אבידתו, ומצאה עני ונתפרנס בה, הרי זה נחשב לצדקה⁷², ומקבל על זה השכר דעוה"ב, לויתן ושור הבר כו' — אלא שאין זה דומה לנתינת צדקה ללא חשבונות, בדוגמת המעלה דביכורים לגבי שאר מתנות כהונה],

וכל זה — אע"פ שהנתינה היא לתלמיד חכם שאינו אלא בשר ודם, ועד שהנותן יכול לחשוב שמעלתו גדלה יותר ממעלת הת"ח, ועוד זאת, שהנותן יודע שמצד טבעו של הת"ח ש"נוקם ונוטר כנחש"⁷³ לא יקבל תודה עבור הדורון... שהרי הת"ח חושב שכיון ש"מאן מלכי רבנן"⁷⁴ הרי כל העולם משועבד אליו ומגיע לו הכל... ואעפ"כ נותן צדקה ללא חשבונות, ונותן בשמחה.

וענין זה שפועל בעצמו ליתן צדקה עבור תורה ללא חשבונות, ומתוך שמחה, עם היותו קשור עם גוף ונפש הבהמית, עם בני ביתו וחלקו בעולם — הרי זה רק מצד עצם הנשמה שהיא מושרשת בעצמות, ולכן נעשית עבודתו כפי שנדרש מצד בעל הרצון, כיון שאינו מציאות בפני עצמו אלא הוא בתכלית הביטול לבעל הרצון⁷⁵.

וענין זה מרומז ב"ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין" — כי ענינו של יין הוא גילוי ההעלם, כמ"ש⁷⁶ "נכנס יין יצא סוד", וכפי שמצינו⁷⁷

69 (הוריות יג, א (במשנה).
70 ד"ה וידבר אלקים פ"ד ואילך (לעיל (ברע"מ).
71 ישע"י ס, יז. וראה ב"ב ט, סע"א.
72 תו"כ ופרש"י ויקרא ה, יז. ספרי
73 רע"א ועוד.
74 ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב
75 ראה ד"ה הנ"ל פ"ז (לעיל ע' 204).
76 עירובין סה, סע"א. סנהדרין לח,
77 סנהדרין שם.
78 רע"א ועוד.
79 יומא כג, רע"א.

ש"אגברו חמרא אדרדקי . . כיון דאיבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד וכו'" ("ע"ד ש"אתו דרדקי . . ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון"⁷⁸ לא איתמר כוותייהו"⁷⁹), שזהו מצד מעלת היין שע"ז יצא סוד, ובנדו"ד — גילוי הסוד שבנשמה, ועד לסוד שבסוד, שזהו עצם הנשמה.

יד. ולהעיר מהסיפור⁸⁰ שפעם הלכו חסידים לאדמו"ר הזקן, ובלכתם בדרך ניתוספו אליהם עוד חסידים מכו"כ מקומות, עד שהתקבצו אלפים אלפים חסידים, ולקחו שור וציפו קרניו בזהב, כהסדר דהבאת הביכורים ש"השור הולך לפנייהם וקרניו מצופין זהב", וכך באו לאדמו"ר הזקן.

כאשר אדמו"ר הזקן ראה אותם מהחלון, נכנס לחדרו, התגלגל ("הָאָט זיך פֿאַרקייקלט") על הארץ ואמר: מה⁸¹ הם רוצים ממני?! וענתה זוגתו הרבנית: הם רוצים שתאמר להם מה ששמעת מהרבי שלך. ואמר אדמו"ר הזקן: אם כן, אומר להם עוד ועוד ("איך וועל זיי זאָגן און זאָגן"). ואז אמר אדמו"ר הזקן תורה, ופירש מש"נ בהבאת ביכורים "והחליל מכה לפנייהם", ש"חליל" הוא מלשון חלל ומקום פנוי, ו"מכה" מלשון כהה ("טונקל"), וזהו "החליל מכה לפנייהם", שהחלל ומקום פנוי נעשה כהה לפני מביאי הביכורים, מצד גודל העילוי דהבאת ביכורים.

והיינו, שע"י ענין דהבאת ביכורים ניתוספו ענינים חדשים בתורת החסידות.

טו. ועפ"ז יובן הקשר והשייכות דענין הביכורים לחג השבועות, שנקרא חג הביכורים⁸²:

ביכורים, שבזכותם נברא העולם, כמ"ש "בראשית גו", ו"אין בראשית אלא ביכורים"⁸³ — קאי על נשמות ישראל⁸⁴ — לפי שמחשבתן

— כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שכללות הסיפור שמע מאדמו"ר מהוריי"צ, ופרטי הדברים שמע מחסידים.

(81) כ"ק אדמו"ר שליט"א בכה כשדיבר בענין זה (המו"ל).

(82) פינחס כח, כו.

(83) ב"ר פ"א, ד.

(84) ראה בארוכה אוה"ת ר"פ תבוא.

ועוד.

(78) בימי יהושע דייקא, כי בימי משה ידעו כל הענינים, שהרי כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני (ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד).

(79) שבת קד, א.

(80) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' ריא.

וש"נ.

של ישראל — עצם הנשמה — קדמה לכל דבר⁸⁵, אפילו לתורה, ובשבילם היתה התהוות הבריאה, ובשבילם הי' הענין דמתן תורה. וזוהי השייכות דביכורים לחג השבועות — כיון שהמשכת כתר תורה בחג השבועות⁸⁶ היא מצד מעלתם של ישראל, עצם הנשמה, שזהו"ע הביכורים.

* * *

טז. כ"ק מו"ח אדמו"ר מבאר בא' ממאמריו⁸⁷ דברי הגמרא⁸⁸ "רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתתא" — שקודם ההשפעה הפנימית צריך להיות קירוב חיצוני, שזהו ההכנה להשפעה הפנימית. והענין בזה:

מילתא דבדיחותא — היא שיחת חולין, שזהו ענין חיצוני, שכן, אע"פ שגם "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד"⁸⁹, וככל שתגדל מעלתו של החכם הנה השיחת חולין שלו צריכה לימוד יותר, הרי זה בכל זאת שיחת חולין בלבד, ואם חסר אצל התלמיד ענין הביטול יכול לחשוב שזוהי שיחת חולין ממש.

ואף שגם דברי החכמה של הרב מקבל התלמיד רק לפי ערכו, הרי, גם הענינים שמקבל התלמיד לפי ערכו הם דברי חכמה, אלא שזוהי דרגא נמוכה יותר בדברי החכמה, משא"כ בשיחת חולין יכול התלמיד לטעות לגמרי ולחשוב שאין זו אלא שיחת חולין. וטעם הדבר — לפי ששיחת חולין הו"ע חיצוני.

ושיחות חולין אלו שהם קירוב חיצוני — מהווים הכנה להשפעת החכמה, שזהו השפעה פנימית.

סדר זה — שתחילה צריך להיות קירוב חיצוני ורק לאח"ז יכול להיות השפעה פנימית — הוא ברב ותלמיד שהם באופן של משפיע אמיתי ומקבל אמיתי,

היינו, שהרב הוא משפיע אמיתי, שהוא רק משפיע, ולא שייך אצלו ענין של מקבל, כיון שיודע הכל,

קונטרסים ח"א כ, ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע'

82 ואילך).

88 פסחים קיז, א. וש"נ.

89 סוכה כא, ב. וש"נ.

(85 ב"ר פ"א, ד. ועוד.

86 ראה בארוכה לעיל בהמאמר ד"ה

בשעה שהקדימו (לעיל ע' 184 ואילך).

87 ד"ה לכה דודי תרפ"ט פ"ב (סה"מ

— כפי שמצינו בגמרא⁹⁰ "רבי זירא אשכח לרבי יהודה" במעמד ומצב ד"אי בעי מיני" כל חללי דעלמא (פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם) הוה אמר ל"י", היינו, שהי' יכול לשאול אצלו גם בנוגע להחלל ומקום פנוי שבו נתהווה כל סדר ההשתלשלות, ואכן שאל אצלו "מ"ט עיזי מסגי ברישא והדר אימרי", והשיב לו "כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא", שזהו ענין הצמצום כו'⁹¹ —

והתלמיד הוא מקבל אמיתי, היינו, שיש אצלו רק הענין דמקבל, כיון שמניח את כל עניניו ועומד בתכלית הביטול אל הרב, עד ש"שפתותיו נוטפות מור"⁹²,

ואז — אצל רב ותלמיד שהם באופן של משפיע אמיתי ומקבל אמיתי — הסדר הוא שתחילה צריך להיות קירוב חיצוני, ואח"כ יכול להיות השפעה פנימית.

יז. וכן הוא הסדר אצל חתן וכלה⁹³:

מנהג ישראל (תורה היא⁹⁴) שתחילה ישנו ענין ה"באדעקעניש", שהחתן מכסה את פני הכלה בצעיף, שזהו"ע של מקיף, ולאחרי כן נותן החתן לכלה טבעת, שזהו ג"כ ענין של מקיף — שזהו המקיפים הפרטיים של הכלה; ונוסף לזה ישנו ענין החופה, שזהו המקיף הכללי על החתן והכלה יחדיו. וכללות ענין המקיף — שהו"ע חיצוני — הוא הכנה להיחוד הפנימי.

וכן הוא גם למעלה — שקודם היחוד צריך להיות המשכת המקיף, שזהו מ"ש⁹⁵ "כי על כל כבוד חופה", שתחילה צריך להיות ענין ה"חופה", שהו"ע המקיף, שנמשך "על כל כבוד", שהם ב' בחי' כבוד⁹⁶, כבוד נברא שהוא בחי' מלכות, שבו נמשך המקיף דז"א, וכבוד נאצל שהוא בחי' בינה, שבו נמשך המקיף דחכמה, וזוהי ההכנה שיוכל להיות היחוד דמלכות עם ז"א (יחוד זו"ן), והיחוד דבינה עם חכמה (יחוד או"א).

90) שבת עז, ב (ובפרש"י).
 91) ראה לקו"ת מטות פו, א. סה"מ
 עטרות ס"ע שה. תרפ"א ע' קצ. תש"ח ע'
 117. ועוד.
 92) שה"ש ה, יג. וראה פסחים שם.
 93) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 293 ואילך.
 94) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.
 שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתל"ב ס"א.
 סתצ"ד סט"ז.
 95) ישע"י ד, ה.
 96) ראה לקו"ת שה"ש מז, ב ואילך.
 ובכ"מ.

וזהו מ"ש⁹⁷ "לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה" — שסדר ההמשכה לבלה, דקאי על כנסת ישראל, הוא, שתחילה ישנו הענין ד"לכה דודי", שהילוך הו"ע חיצוני, והיינו, קירוב חיצוני, וזוהי ההכנה להשפעה פנימית, שהו"ע "פני שבת נקבלה"⁹⁸.

יח. בחתונה שלי — טרם שפתח כ"ק מו"ח אדמו"ר באמירת המאמר לכה דודי, אמר⁹⁹:

ידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נישואין באים נשמות האבות מן העולם האמת, עד ג' דורות למפרע — הרי זה בכל ישראל, וישנם כאלה [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שאי אפשר לומר הלשון "אנשים) פרטיים", כיון שמשמעות הדברים שהמדובר הוא אודות (אנשים) כלליים דוקא] שאצלם באים יותר ויותר דורות למפרע.

ובתור הזמנה לנשמות הצדיקים כו' — יאמר עתה מאמר חסידות שחלק ממנו הוא מאדמו"ר הזקן, חלק מאדמו"ר האמצעי, חלק מהצמח-צדק, חלק מבנו של הצמח-צדק זקנה של הכלה¹⁰⁰, חלק מבנו של הצמח-צדק אבי זקנו של החתן¹⁰¹, וחלק מאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, זקנה של הכלה.

— ובודאי הי' במאמר זה גם ענינים משלו ("זיינער — דעם רבינס — אַ אייגענער ענין"), אף שלא אמר זאת בפירושו.

ואע"פ שלא הי' צריך להזמין את עצמו, כיון שהי' נוכח שם, מ"מ, הסדר הוא שכל הענינים נמשכים ע"י הצינור דתורה.

יט. וכיון שהולכים אנו בהדרכותיו והנהגותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — כדאי ונכון¹⁰² אשר בכל חתונה של אנ"ש, המקושרים והשייכים כו', הנה קודם החופה יחזרו (החתן בעצמו או מישהו מהנוכחים) את המאמר לכה דודי, שיש בו חלק מכל רבותינו נשיאינו, מכ"ק מו"ח אדמו"ר ולמעלה הימנו [כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר: איני יודע אם אפשר לומר הלשון "למעלה הימנו", כיון שזהו"ע של

101) כנראה הכוונה לבנו בכורו של הצ"צ, כ"ק הרה"ח הר' ברוך שלום.
102) ראה גם אג"ק ח"ח ס"ע עב ואילך.
חט"ו ע' תא: "ונדבר גם בארוכה בהתוועדות דחג השבועות בשנים שעברו". ח"ז ע' צח.

97) ב"סדר קבלת שבת".
98) ראה סד"ה לכה דודי תשי"ד (תו"מ סה"מ אלול ע' רלט).
99) סה"מ קונטרסים שם לח, ב. תרפ"ט ע' 80. סה"מ תרפ"ט ע' 53 ואילך.
100) אדמו"ר מהר"ש.

"מאור" כו'¹⁰³; כוונתי היא לקדימה בזמן] — בתור הזמנה לנשמותיהם של רבותינו נשיאינו.

וכללות הענין בזה — ש"צדיקים דומים לבוראם"¹⁰⁴, וכשם שהקב"ה הכניס את עצמותו בתורה, כמאמר³⁰ "אנא נפשי כתבית יהבית", כך גם הצדיקים, רבותינו נשיאינו, הכניסו את עצמותם במאמרי החסידות שלהם⁸¹, ולכן, אמירת מאמר חסידות שיש בו מתורתם של רבותינו נשיאינו, מהוה הזמנה לנשמות שלהם.

— במקום לנסות להרכיב ("צונויפשטעלן") מאמר, חלק מאדמו"ר הזקן, חלק מאדמו"ר האמצעי וכו', בענינים שיש להם או אין להם שייכות לחתונה — מוטב לחזור את המאמר לכה דודי.

יכולים אמנם לחזור גם את המאמר שמח תשמח¹⁰⁵, שגם בו יש חלקים מכל רבותינו נשיאינו, אבל, מאמר זה הוא ארוך ביותר, ואם יחזרוהו, אזי השומעים ירדמו... או יתפזרו וילכו להם. ולכן, מוטב לחזור את המאמר לכה דודי, שהוא מאמר קצר (שיש בו אותיות-פרקים אחדים בלבד), ויש בו חלקים מכל רבותינו נשיאינו.

ואף שישנם מאמרים נוספים שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בחתונות נוספות — הרי הוא ידע את השייכות של המאמר לכל הרביים, אבל אנו למה לנו לחזור מאמרים אחרים, בה בשעה שישנו מאמר זה — לכה דודי — שבו בחר כ"ק מו"ח אדמו"ר בתור הזמנה. ולכן, כדאי לחזור המאמר לכה דודי, כמו שהוא, או בתוספת התחלה אחרת, אבל, מהו הצורך בהתחלה נוספת, בה בשעה שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר את המאמר בהתחלה זו.

כ. ויש להוסיף, שענין זה שייך לא רק לאנ"ש, אלא גם לכל שאר חוגי בני ישראל, גם "עולם'שע", שגם בהחתונות שלהם כדאי שיחזרו את המאמר לכה דודי, כי,

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר בבת-שחוק:;) אם נמצאים כאן "עולם'שע אידן", מקוה אני שלא יקפידו, אבל, גם אם יקפידו, מוכרחני לומר את הענין כפי שהוא לאמיתו —

כל בני ישראל, יהיו מי שיהיו, המשכת חיותם היא ע"י הנשיאים,

(105) תרנ"ז — שאמרו כ"ק אדמו"ר

מהורש"ב על חתונת בנו כ"ק אדמו"ר מהורי"צ (נדפס בסה"מ תרנ"ז ע' קעג ואילך).

(103) ראה תו"מ ח"ב ע' 106.

(104) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז,

ח. ועוד.

כמבואר בתניא¹⁰⁶ ש"יניקת וחיות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם", כשם ש"יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש", ועד שאפילו אלה שמנגדים כו', מקבלים גם הם חיותם ע"י הנשיאים.

— האמת היא שגם אלה שמנגדים כו', הנה התנגדותם גופא מוכיחה שבאמת אוחזים הם מהרביים, כי אילו לא היו אוחזים מהם, לא היו מנגדים אליהם, אלא כיון שגם הם אוחזים מהרביים, וחוששים שמא יתקברו על ידם לתורה ולחסידות כו' — ודבר זה הוא בניגוד לרצונם — לכן הם מנגדים כו', אבל בפנימיות לבכם אוחזים גם הם מהרביים. ובפרט ע"פ הידוע¹⁰⁷ שאדמו"ר הזקן רצה שתורת החסידות תהי' שייכת לא רק לאיזה מפלגה כו', אלא לכלל ישראל,

— פעם הציע לי משהו להוציא לאור ענין חדש שיהי' מתאים עבור כל בני ישראל. ועניתי לו — בפשיטות — שתורת החסידות היא עבור כל בני ישראל —

וכיון שבודאי יתמלא רצונו ("ער וועט דאך געוויס אויספירן") שסו"ס יהיו כל בני ישראל חסידים, שהרי "רצון יראיו יעשה"¹⁰⁸ — הרי כל האמור לעיל שייך לכל בני ישראל.

כא. (כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר עם א' אודות מנהגי חתונה, ובין הדברים אמר:)

כ"ק מו"ח אדמו"ר צוה שביום החופה תאמר הכלה קאָפּיטלאַך מסויימים בתהלים — איזה קאָפּיטלאַך אינני יודע. ולכן הנני מציע שהכלה תאמר את כל התהלים, ובמילא יהיו כלולים גם הקאָפּיטלאַך שהורה כ"ק מו"ח אדמו"ר לאומרים¹⁰⁹.

* * *

כב. האמור לעיל שייך לחג השבועות, זמן מתן תורתנו — שענינו הוא הנישואין דהקב"ה שנקרא חתן עם כנסת ישראל שנקראת כלה. — ואף שאיתא במדרש¹¹⁰ "העולם הזה אירוסין היו .. לימות

(106) פ"ב. ראה סה"ש תש"ד ע' 93. ע' 163. (107) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' דש. לקו"ש רלט. וש"נ. (108) תהלים קמה, יט. (109) רלט. וש"נ. (110) שמור"ר ספט"ו. ח"ט ע' 344. ועוד.

המשיח יהיו נישואין", הרי, כיון שלא יהי' עוד הפעם מתן-תורה¹¹¹, עכצ"ל, שכל הענינים נפעלו כבר במ"ת, אלא שלעת-עתה הם בהעלם, ולעתיד לבוא יהיו בגילוי.

ולכן, גם במ"ת ישנו הסדר דקירוב חיצוני ואח"כ השפעה פנימית: "כפה עליהם הר כגיגית"¹¹² — הוא דוגמת ענין החופה¹¹³. נתינת השכר עבור קיום התומ"צ, כמ"ש¹¹⁴ "אם בחוקתי תלכו גוי' ונתתי גשמיכם בעתם" — הוא דוגמת נתינת הטבעת¹¹⁵.

וכל זה הוא קירוב חיצוני, שזהו ההכנה להשפעה פנימית — היחוד שע"י קיום התומ"צ.

וכמבואר בהמאמר דשאר כסות ועונה¹¹⁶ [התחלת המאמר הוא המגיד מראשית אחרית, אבל, כדי שלא להחליפו במאמר אחר שמתחיל כן, נקרא מאמר זה המאמר דשאר כסות ועונה], ששאר וכסות, הם בחי' הגילויים, שאר הוא בחי' ממכ"ע, וכסות הוא בחי' סוכ"ע, ועונה הו"ע המשכת העצמי.

כג. והנה, כשם שנתבאר לעיל (סט"ז-יז) שהמשכת המקיף (שזהו הקירוב החיצוני) היא הכנה להיחוד הפנימי, הן ביחוד זו"ן והן ביחוד חו"ב (או"א), כן הוא בנוגע ליחוד חו"ב ויחוד זו"ן גופא — שהעיקר הוא יחוד זו"ן, שענין זה שייך לנשמות, כידוע¹¹⁷ שמלאכים שייכים ליחוד חו"ב, ונשמות שייכים ליחוד זו"ן.

וכמו כן ידוע¹¹⁸ שהתגלות כח הא"ס הוא ע"י יחוד זו"ן דוקא, הן למעלה — שכללות ענין ההתהוות שהוא בכח הא"ס נעשה ע"י יחוד זו"ן דוקא, והן למטה — שע"י יחוד זו"ן נעשה ענין הלידה שבו מתגלה כח הא"ס (דאף שכללות ענין ההתהוות הוא בכח הא"ס, מ"מ, בענין הלידה נראה בגילוי כח הא"ס).

כד. וזהו הטעם שעיקר כוונת ההתהוות היא למטה דוקא, כמבואר

115) ראה אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ריש ע' רעז (נעתק ב"היום יום" כח תשרי).

116) ראה סה"מ תקס"ח ע' תקמה ואילך. תקסא ואילך. אוה"ת משפטים ע' אירצו ואילך. וראה גם לקו"ת במדבר יד, ג.

117) ראה סה"מ תרצ"ו ע' 43. וש"נ.

118) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובכ"מ. סה"מ תרנ"ז ע' קעה ואילך. ועוד.

111) ראה סה"מ תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' כג. שם ע' תקמו.

תער"ב ח"א ע' שסו. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57 (השני). ועוד.

112) שבת פח, א.

113) ראה תו"א מג"א צח, סע"ד.

114) ר"פ בחוקתי.

בתניא¹¹⁹ ש"תכלית השתלשלות העולמות .. אינו בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון" — כיון שבעוה"ז ישנו כח העצמות¹²⁰.

ובעוה"ז גופא — הנה קודם גלות מצרים לא היו יכולים לקבל את התורה, אלא דוקא ע"י כור הברזל דגלות מצרים נעשו כלים לקבלת התורה¹²¹, וכדרשת חז"ל¹²² שהסיבה לכך שבני ישראל קיבלו את התורה היא — לפי ש"למצרים ירדתם כו".

ועפ"ז ישנו ביאור נוסף על מ"ש במתן-תורה "וידבר אלקים גו' לאמר"¹²³ — דלכאורה אינו מובן תיבת "לאמר", שפירושה לאמר לאחרים, שהרי כל בני ישראל שמעו את הדברות מפי הגבורה (כמשנת"ל בהמאמר¹²⁴, שהוא מיוסד על מאמרו של הצמח-צדק, וכנראה ישנו מאמר זה גם בדרושי אדמו"ר הזקן) — שצריכים להמשיך עשרת הדברות בעשרה מאמרות ("לאמר" דייקא)¹²⁵, שלכן ניתנה התורה למטה, כיון שעיקר הכוונה היא עוה"ז התחתון דוקא.

כה. וזהו גם מ"ש באפרים "כי הפרני אלקים בארץ עניי"¹²⁶ — שהענין דירידת הנשמה בגוף בכלל, ובזמן הגלות בפרט, אינו כדי להתייטר ("מאטערן זיך") ח"ו, אלא יש בזה מעלה מיוחדת — שע"ז נעשה הענין ד"הפרני", התגלות כח הא"ס שלמעלה מהשתלשלות. וענין זה נאמר ע"י יוסף — "צדיק עליון"¹²⁷ — שגדלה מעלתו ביותר:

מבואר בתורת חיים¹²⁸ (ובכ"מ) הטעם שיוסף נענש על זה שעשה כלים בטבע, אף שגם יעקב עשה כן¹²⁹ — כיון שמדריגתו של יעקב היתה בסדר השתלשלות, והתיירא שמא יגרום החטא¹³⁰, ולכן הוצרך לעשות

(119) רפ"ו.

(120) קטע זה, וכן סכ"ה וסל"א דלקמן — הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש) ונדפסו בלקו"ש ח"א ע' 88 ואילך. (121) ראה תו"א יתרו עד, סע"א ואילך.

ובכ"מ.

(122) שבת פח, סע"ב.

(123) יתרו כ, א.

(124) ד"ה וידבר אלקים (לעיל ע' 196

ואילך).

(125) ראה בארוכה שיחת ש"פ מקץ, זאת

חנוכה שנה זו ס"ג ואילך (תו"מ ח"ז ע' 249

ואילך).

(126) מקץ מא, נב.

(127) ראה זח"א קנג, ב.

(128) פ' ויחי ד"ה בן פורת יוסף קז, א

ואילך).

(129) יוסף ביקש משר המשקים שישתדל

אצל פרעה להוציאו מבית האסורים, ונחשב

לו לחטא (פרש"י ס"פ וישב) — הגם שיעקב

השתדל אצל עשו שימחל לו, ע"ז ששלח לו

מתנות וקראו אדוני.

(130) ברכות ד, א.

כלים בטבע, משא"כ יוסף, צדיק עליון, מצד מדריגתו הנעלית לא הי' לו להתיירא משום דבר, ולא הי' זקוק לטבע.

וכמו כן מבואר שם¹³¹ — בביאור מ"ש¹³² "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" — החילוק בין יוסף לשאר השבטים, שהשבטים (וכן האבות) היו רועי צאן, בהבדלה מהעולם, כדי שעניני העולם לא יפריעו להם בעבודתם, משא"כ יוסף הי' במדריגה כזו, שהי' יכול להיות בעולם, "מושל בכל ארץ מצרים"¹³³, ובאופן ש"בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"¹³⁴, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו¹³⁵, שכל מצרי שרצה לחגור כלי זיין הוצרך לשאול רשות מיוסף¹³⁶, ובהיותו עסוק בכל זה, הנה בשעת מעשה עמד בתכלית הדביקות באלקות.

ולאחרי כל זה, כיצד הגיע למעמד ומצב ד"הפרני", שנעשה אצלו תוספת אור — "בארץ עניי" דוקא.

כו. וזהו גם תוכן הענין דלידת אפרים (עליו נאמר "כי הפרני אלקים בארץ עניי") מאסנת בת פוטיפרע, ובפרט להדעה¹³⁷ שאסנת היתה בת דינה שנולדה משכם — כידוע¹³⁸ שענינים נעלים בכלל, ובפרט ענינים שלמעלה מהשתלשלות, באים ע"י ענין של מרמה, וכיו"ב.

וע"ד שמצינו בברכות יצחק ליעקב, "ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'"¹³⁹ — שהם ברכות נעלות בענינים רוחניים, כדאיתא במדרש¹⁴⁰ "מטל השמים זו מקרא וכו'" (שהרי הענינים הגשמיים נטל עשו¹⁴¹) — שהוצרכו לבוא בדרך מרמה דוקא¹⁴².

ולהעיר גם מהסיפור הידוע¹⁴³ אודות אדמו"ר הזקן, שכאשר ר' אברהם המלאך למד עמו נסתר דתורה, הי' מסבב את מחוגי השעון אחורנית, כדי שהמלאך ילמד עמו משך זמן ארוך יותר, באמרו — על משך זמן זה — "מים גנובים יומתקו"¹⁴⁴. ולכאורה אינו מובן: הן אמת שאין איסור ברמאות זו, כיון שגניבה בענינים רוחניים (עניני תורה)

(139) תולדות כז, כח.

(140) ב"ר פס"ו, ג.

(141) ראה יל"ש תולדות רמז קיא.

(142) ראה תו"מ ח"ב ע' 222, ובהנסמן

שם בהערה 3.

(143) ראה בית רבי ח"א פ"ב בהערה.

אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ז ס"ע קעו ואילך.

(144) משלי ט, יז.

(131) קא, ד ואילך.

(132) מקץ מב, ת.

(133) ויגש מה, ח. כו.

(134) מקץ מא, מד.

(135) שבת סג, א. וש"נ.

(136) ראה ת"א ותיב"ע עה"פ. הנסמן

בתו"ש עה"פ (אות קו).

(137) פדר"א רפל"ח.

(138) ראה גם לקו"ת ס"פ ברכה.

מותרת, כדאיתא בזהר¹⁴⁵ "במה דפסקא טעמא (שיש טעם פסיק בין התיבות "לא תגנוב") אסיר ושרי", אבל אעפ"כ, מהו הטעם שהוצרך להיות באופן כזה דוקא? ומהי משמעות דברי אדמו"ר הזקן "מים גנובים יומתקו"? — אלא הביאור בזה ע"פ האמור, שענינים נעלים צריכים לבוא בדרך של מרמה דוקא.

וזהו גם תוכן הענין דמעשה יהודה ותמר, שעיי"ז היתה לידת זרם ופרץ, שממנו בא משיח, שלכן נאמר בהם "תולדות מלא"¹⁴⁶.

וכללות הענין בזה — שדוקא ע"י הירידה נמשך ומתגלה אור נעלה ביותר שלמעלה גם מהאור שהי' קודם חטא עה"ד, ועד שהוא למעלה גם מהאור שהי' מאיר לפני הצמצום.

כזו וכשם שכוונת ההתהוות היא בשביל המטה דוקא, כמו כן הכוונה דמתן-תורה היא לפעול ולבטל את הענין דמצרים — לא רק מיצרים וגבולים דקדושה, אלא מצרים כפשוטו.

דהנה, הענין ד"מצרים" ישנו גם בעולמות הרוחניים, שגם שם שייך ענין של חטא, כפי שמצינו בגמרא¹⁴⁷ ש"אפקוהו למט"ט ומחיוהו כו", ועד שגם בעולם האצילות ישנו ענין של "מצרים", ויתירה מזה, שגם לפני הצמצום ישנו ענין של "מצרים" — כמובן מהמבואר בחסידות¹⁴⁸ שהענין דקריעת ים סוף (שבא בהמשך ליצי"מ), "הפך ים ליבשה"¹⁴⁹, ישנו בכל המדרגות שלמעלה, כולל גם לפני הצמצום, ומזה מוכח שגם לפני הצמצום ישנו הענין של מיצרים וגבולים, שזהו כח הגבול שבא"ס.

אמנם, הכוונה דמתן-תורה היא — לבטל את הענין דמצרים (לא ביחס להמיצרים וגבולים שלמעלה, אלא) כפי שהוא למטה בלעו"ז דוקא.

ועפ"ז יש לבאר טענת המלאכים שהתורה תנתן להם, "תנה הודך על השמים"¹⁵⁰, והמענה שהשיבו להם "מה כתיב בה'¹⁵¹ אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. למצרים ירדתם כו"¹⁵² — דלכאורה, כיון ש"אלפים שנה קדמה תורה לעולם"¹⁵², בודאי ידעו המלאכים מה כתוב בה, וכיון שידעו שכתוב בה אודות יצי"מ, למה ביקשו שתנתן להם התורה? — אך הענין הוא, שהמלאכים ביקשו שתנתן להם התורה כדי

(145) ח"ב צג, ב ובהגהות דרך אמת שם.

(149) תהלים טו, ו.

(146) שמו"ר פ"ל, ג.

(150) שם ח, ב.

(147) חגיגה טו, א.

(151) יתרו כ, ב.

(148) ראה סה"מ עזר"ת ס"ע קסג ואילך.

(152) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח,

ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.

ועוד.

לבטל את ה"מצרים" (מיצרים וגבולים) שלהם, ועל זה הי' המענה "למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם כו'", שהכוונה דמ"ת היא לבטל את הענין דמצרים כפי שהוא למטה בלעו"ז דוקא, שבזה ישנו כח נעלה ועמוק יותר.

כח. ועוד זאת, שהמענה למלאכים — "למצרים ירדתם כו'" — הוצרך להיות ע"י משה רבינו דוקא:

לכאורה אינו מובן: כיון שטענת המלאכים היתה להקב"ה — "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו .. מה אנוש כי תזכרנו¹⁵³ .. תנה הודך על השמים"¹²² — הי' הקב"ה צריך לענות להם "למצרים ירדתם וכו'", ולמה "אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה"¹²²?

אך הענין הוא — שמענה זה הוצרך לבוא דוקא ע"י נברא מלובש בגוף דוקא, "ילוד אשה" (כלשון המלאכים).

ויובן ע"פ המבואר¹⁵⁴ בנוגע לענין הנסיונות — דלכאורה מהו הצורך בענין הנסיון בה בשעה שהקב"ה יודע אם האדם יעמוד בנסיון — שזהו בשביל התועלת שנעשית אצל הנברא עי"ז שעומד בנסיון בפועל, והיינו, שהידיעה שלמעלה שיעמוד בנסיון אינה מספיקה, כיון שהידיעה שלמעלה היא בדרך מקיף, שלכן אינה מכרחת את הבחירה¹⁵⁵, וכמו כן לא מספיק מה שבכחו לעמוד בנסיון, כיון שכח חסר פועל, ולכן יש צורך בעמידה בנסיון בפועל.

וכן הוא בנוגע לכללות ענין ההתהוות, כדאיתא בע"ח¹⁵⁶ שטעם הבריאה הוא כדי לגלות שלימות כוחותיו כו' — דאע"פ שגם לפני"ז ישנם כל הענינים בכח, מ"מ, הכוונה היא שיתגלו מן הכח אל הפועל, שכן, אע"פ שלמעלה אין כח חסר פועל¹⁵⁷, מ"מ, כיון שהכוונה היא התהוות המטה, ולמטה כח חסר פועל, צריכים להיות כל הענינים בהתאם להמטה — שהשלימות היא כאשר הפועל הוא מחוץ להכח דוקא¹⁵⁸.

ועפ"ז יובן מה ש"אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה" —

פ"ג. — כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שיש גם מדריגה שלמעלה מבחי' פועל ומבחי' כח, שבה לא שייך לומר כלל שכח אינו חסר פועל — חסר הענין (המו"ז).

(158) ראה גם סה"ש תשמ"ז ח"א ע' 203 הערה 73.

(153) תהלים ח, ה.

(154) ראה דרמ"צ קפה, ב. ובכ"מ.

(155) ראה שם פכ, ב — בהג"ה. ועוד.

(156) בתחלתו. וכן בשערי ההקדמות

הקדמה ג'.

(157) ראה פרדס שער יא (שער הצחצחות)

כי, הידיעה דלמעלה שהכוונה דמ"ת היא לפעול במצרים דלעו"ז דוקא, היא בבחי' "כח" בלבד, וכיון שלמטה כח חסר פועל, אין זה מספיק, ולכן צריך להיות המענה ע"י נברא דוקא, שזהו ה"פועל" שבענין זה.

כט. וענין זה מודגש ביותר אצל משה רבינו:

אודות משה — נאמר¹⁵⁹ "כי מן המים משיתיהו", שנמשך מעולם התורה¹⁶⁰, ונאמר בו¹⁶¹ "כבוד פה וכבוד לשון", להיותו למעלה מתושבע"פ ואפילו למעלה מתושב"כ¹⁶², היינו, שהי' במדריגה נעלית יותר לא רק מתושבע"פ שנקראת "אילנא דטוב ורע"¹⁶³ (לא טוב ורע ח"ו, אלא אילנא דטו"ר), לפי שיוורת ומתלבשת בענינים של טוב ורע, אלא גם למעלה מתושב"כ, שנקראת "אילנא דחיי"¹⁵⁸, שהיא למעלה לגמרי מהתלבשות בענינים של טוב ורע.

וכל ענינים אלה האירו אצלו גם כאשר נשמתו נתלבשה בגופו — שזהו שנקרא בשם "משה", שגם בהיותו בגוף, אומרים עליו "מן המים משיתיהו".

וזהו גם מה שאמרו רז"ל¹⁶⁴ ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה" — ש"בית" קאי על הגוף¹⁶⁵, שגם הוא "נתמלא אורה", זו תורה¹⁶⁶.

ומבלי הבט על גודל מעלתו של משה — ירד למצרים, "וירא בסבלותם"¹⁶⁷ של בני ישראל "בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה גו"¹⁶⁸, שזהו"ע של ירידה ברוחניות כו',

— ואף שראי' ("וירא בסבלותם") הו"ע של מקיף, מ"מ, עי"ז התקשר משה עם בני ישראל בפנימיות, שכן, אצל אדם שהוא בציוור פנימי, גם ע"י הכחות המקיפים מתקשר הוא באופן פנימי, כפי שמצינו באדה"ר שעי"ז שהסתכל במקום הקליפות (ראי' שהיא בבחי' מקיף בלבד), נגרם הענין דחטא עה"ד כו'¹⁶⁹, שממנו סובלים עד היום הזה —

159) שמות ב, יו"ד.

160) ראה תו"א שמות נא, ד ואילך. יתרו

סט, א. ובכ"מ.

161) שם ד, יו"ד.

162) ראה זח"ג כח, רע"א. הובא בתו"א

בשלה טו, ריש ע"ב.

163) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). וראה תניא

אגה"ק סכ"ו. קונטרס עץ החיים פ"א.

164) סוטה יב, א. הובא בפרש"י שמות

ב, ב.

165) סה"מ תרפ"ח ריש ע' נג.

166) מגילה טו, ב.

167) שמות ב, יא.

168) שם א, יד.

169) ראה תו"א בראשית ו, א. אוה"ת

בראשית (כרך ו) תרפה, ב. המשך וככה

תרל"ז פקכ"ט (ע' רד). שיחת יום ב' דחג

השבועות תש"ב סי"ג (סה"ש תש"ב ע' 126).

והיינו, שמשה רבינו הניח הצדה את כל מעלותיו שמצד הנשמה שהאירו בו גם בהיותו בגוף, וירד למטה כו' — כדי להתקשר עם בני ישראל ולסייע להם.

ונמצא, שאצל משה מודגש ביותר ענין הירידה למטה, ומשום זה "אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה" — שדוקא משה מבאר את המעלה שבירידה למטה, "למצרים ירדתם כו'", שבזה יש מעלה פנימית ועמוקה יותר.

ל. ומצד המעלה שבענין הירידה למטה דוקא, הנה עי"ז שמשה ירד להתעסק עם בני ישראל ולפעול עליהם, ניתוסף עליו במשה גופא, כמארז"ל¹⁷⁰ "כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל".

והענין בזה:

פעולת משה בבני ישראל היא — כמ"ש¹⁷¹ "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", והיינו, שע"י האמונה במשה עבדו נעשית האמונה בה'. ועפ"ז מתורצת התמיהה בפסוק "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", דלכאורה, כשם שאסור לדמות אף אחד למשה רבינו¹⁷², כמו כן — ויותר מזה — אסור גם לדמות אף אחד (כולל גם משה רבינו) להקב"ה, וא"כ למה נאמר "ויאמינו בה" ובמשה עבדו"? — אלא פירוש הפסוק הוא, שע"י האמונה במשה עבדו נעשית האמונה בה'.

— וכן הוא בדורות שלאח"ז, שדוקא ע"י האמונה ברבותינו נשיאינו, נעשית האמונה בה' ובמשה עבדו.

שאלו פעם אצל החסיד ר' אלחנן מרוזוב, ממי הוא אוחז יותר, מהרבי או ממשה רבינו? והשיב, שאוחז יותר מהרבי, כי, לולי האמונה ברבי, לא היתה אצלו גם האמונה במשה רבינו¹⁷³. —

ופעולת משה על בני ישראל היתה גם (ובעיקר) על הדור שנכנסו לארץ, שהיו במדריגה פחותה יותר מדור המדבר, כידוע שדור המדבר הי' במדריגה של ראי', ולכן לא הוצרכו כ"כ לפעולתו של משה רבינו, משא"כ הדור שנכנסו לארץ שהיו רק במדריגה של שמיעה, כמ"ש¹⁷⁴ "ועתה ישראל שמעו גוי'", הוצרכו ביותר לפעולתו של משה, ולכן,

שם סק"כ.

(170) ברכות לב, א.

(173) ראה גם תו"מ ח"א ע' 15.

(171) בשלח יד, לא. וראה מכילתא עה"פ.

(174) ואתחנן ד, א.

(172) ראה שו"ע יו"ד סו"ס רמב, ובט"ז

הפסוק¹⁷⁵ "אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'", נאמר (לא בספר שמות, אלא) במשנה תורה דוקא, לדור שנכנסו לארץ.

וזוהו ג"כ מה שמדייק אדמו"ר הזקן בתניא¹⁷⁶ ש"צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ לקרות ק"ש פעמים בכל יום כו" — דלכאורה מאי קמ"ל בהוספת התיבות "לדור שנכנסו לארץ" — כי, הצורך בענין דק"ש, "שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו על יחודו . . כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו כו'", שייך דוקא לדור שנכנסו לארץ, משא"כ דור המדבר שהיו במדריגה נעלית יותר, בחי' ראי'.

ואף שדור המדבר הי' במדריגה נעלית יותר מהדור שנכנסו לארץ, מ"מ, עיקר הכוונה היא בהדור שנכנסו לארץ דוקא, כיון שעל ידם הי' הענין דקיום מצוות מעשיות, משא"כ דור המדבר שהיו מבחי' המחשבה או מבחי' הדיבור (כב' הדעות בספרי קבלה¹⁷⁷), ובכל אופן, לא היו שייכים לבחי' המעשה.

ודוקא בהדור שנכנסו לארץ — שלמטה במדריגה מדור המדבר — היתה עיקר פעולתו של משה, ועי"ז נעשה אצלו עילוי גדול יותר לגבי המעלה שמצד נשמתו, כאמור, "כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל", שכל זה הוא מצד המעלה שנעשית ע"י הירידה למטה דוקא.

לא. וזהו גם מה שמצינו במ"ת שאילו היו בני ישראל ששים ריבוא חסר אחד (לולי האחד) לא היתה ניתנה התורה ח"ו אפילו למשה²⁹. וכמרומו בפסוק¹⁷⁸ "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב" — שע"ז שישנם כל שש מאות אלף בני ישראל, כולל גם אלה שהם בבחי' רגלים ("רגלי"), ובעיקר הרגלים (כמבואר במק"א מעלת הרגל, קבלת עול) — ניתנה התורה שהתחלתה ב"אנכי", היינו, שנמשך בחי' "אנכי" גם למשה¹⁷⁹.

וכמו כן כתיב¹⁸⁰ "ואנכי תרגלתי לאפרים" — שדוקא ע"י ענין הרגל, "תרגלתי" לשון רגל, שזוהי העבודה דקבלת עול, באים לבחי' "אנכי", "אנכי מי שאנכי"¹⁸¹.

לב. אמנם, כדי שיוכל להיות הענין ד"אנכי תרגלתי לאפרים",

(175) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קטו.

(175) שם ה, ה.

(180) הושע יא, ג.

(176) ספכ"ה.

(181) ראה לקו"ת ויקרא ב, א. פינחס פ,

(177) ראה לקו"ת שלח לו, א ואילך.

ב. ד"ה לכה דודי תרפ"ט הנ"ל.

וש"נ.

(178) בהעלותך יא, כא.

צריך להיות תחילה "קחם על זרועותיו" (כהמשך הפסוק), כמשל⁸⁷ האב שמשפיל את ידו להרים את בנו הקטן, שזהו קירוב חיצוני, ועי"ז יהי' אח"כ הקירוב הפנימי, שבזה ישנו ההמשכה והגילוי ד"אנכי".

וכמבואר לעיל (סכ"ג) שהמשכת המקיף היא הכנה להיחוד פנימי דזו"ן, שבו ועל ידו נעשה התגלות כח הא"ס בענין ההולדה,

— שלכן מבואר בתו"א¹⁸² בנוגע לענין הזיווג ש"לא כמו שמדמין העולם שזהו דבר מאוס מפני שצריך טבילה אח"ז, לא כן, כי הוא דבר גדול וגם למעלה הוא דבר גדול" —

וכפי שרואים במוחש שיש כאלה שאינם יכולים להוליד, אף שהרופא אומר שמצד טבע הגוף לא חסר שום דבר, כיון שענין ההולדה קשור עם כח הא"ס¹⁸³,

וזוהי המעלה ביחוד זו"ן דוקא — שעי"ז מתגלה כח הא"ס בענין ההולדה, "דור ישרים יבורך"¹⁸⁴.

* * *

לג. אודות תורה — אמרו חז"ל¹⁸⁵ "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין".

וצריך להבין:

ענינו של משל — אפילו משל של חכם בשר ודם, ועאכו"כ משל שבתורה — שצריך להיות מכוון להסברת הנמשל¹⁸⁶. ולכאורה, "תבלין" אינו משל מכוון לתורה, שהרי התבלין אינו מבטל את המאכל, ואילו התורה צריכה לבטל את היצה"ר, ומהו הפירוש "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין"?

והביאור בזה — שהיא הנותנת — דכשם שתבלין אינו מבטל את המאכל, אלא אדרבה, מטיבו ומכשירו להיות ראוי למאכל אדם, להיות דם ובשר כבשרו, שעי"ז יתעלה המאכל למדרגת מדבר, כך גם פעולת התורה בהיצה"ר היא לא לכלות ולאבד את היצה"ר, אלא אדרבה, לבררו ולזככו, שלא זו בלבד שלא יהי' מונע לעבודת ה', אלא שגם הוא יעבוד את ה', כמ"ש¹⁸⁷ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", "בשני יצריך"¹⁸⁸.

ענינה של תורת החסידות סי"ט ובהערה 114.

(182) מג"א צב, סע"ד.

(186) ראה גם תו"מ ח"ה ע' 147, ובהנסמן

(183) ראה סה"מ תרנ"ז ע' קעט. תרע"ח

שם.

ע' תיד. תרפ"ו ע' קנז. ס"ע רכו ואילך. תו"מ

(187) ואתחנן ו, ה.

סה"מ חשון ע' שכג.

(188) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י

(184) תהלים קיב, ב.

(185) קידושין ל, ב. וראה גם קונטרס עה"פ.

[ועפ"ז יש לפרש מה שאומרים¹⁸⁹ "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" — דלכאורה אינו מובן: הרי כל החטאים שמפרטים בהנוסח ד"על חטא" הם ע"י היצה"ר, ומהו החטא המיוחד שעליו אומרים "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" — שזהו מה שחוטאים בהיצה"ר גופא, שלא מבררים ומזככים אותו, אלא מכלים ומאבדים אותו, ובכך מסירים אותו מן הדרך, שאינו יכול להגיע לתכלית בריאתו — שהאדם יתגבר עליו וינצחו (כמובא בתניא¹⁹⁰ משל הזונה שבזה"ק¹⁹¹), ועד שיתהפך לטוב].

וזהו גם מ"ש¹⁹² "הליכות עולם לו", ודרשו חז"ל¹⁹³ "אל תקרי הליכות אלא הלכות" — שענינה של התורה היא "הליכות עולם", לברר ולזכך את העולם.

לד. ענין זה מובן גם ממארז"ל¹⁹⁴ שלעתיד לבוא ישחוט הקב"ה את היצה"ר, שחיטה דייקא:

ובהקדמה — שאע"פ שענין זה נאמר אודות לעתיד לבוא, הרי כל הענינים נפעלו כבר במתן-תורה, כידוע הפתגם¹¹¹ שמתן-תורה לא יהי' עוד הפעם, אלא שלעתיד לבוא יהי' הדבר בגילוי.

והענין בזה — שפעולת השחיטה אינה מבטלת את גוף הדבר הגשמי, שנשאר בשלימותו, אלא שמוציאה את הדם והחיות שבו, ואז מקריבים את החלב — שמורה על ענין התענוג — על גבי המזבח.

וזהו שאמרו חז"ל¹⁹⁵ "אין ושחט אלא ומשך" — שע"י משיכה לא נעשה שינוי בהחפץ הנקנה, אלא שלוקח החפץ כמו שהוא ומושכו לרשותו, והיינו, שמעבירים את הדבר הגשמי — כמו שהוא — מרשות לרשות, מרשות הרבים, טורי דפרודא, לרשות היחיד (שהרי משיכה צריכה להיות ברשות היחיד דוקא¹⁹⁶), דיחידו של עולם¹⁹⁷.

וזהו ענין שחיטת היצה"ר — שלא מבטלים מציאותו, אלא אדרבה, מעלים ומכניסים אותו לרשות הקדושה.

לה. ויש להוסיף ולבאר גם בנוגע להלכות שחיטה — שיש חמשה

189) בנוסח "על חטא" בתפלות יוהכ"פ. (195) חולין ל, ב. וראה לקו"ש ח"ט ע' 206. וש"נ.
 190) ספ"ט. ספכ"ט.
 191) ח"ב קסג, א.
 192) חבקוק ג, ו.
 193) מגילה כח, סע"ב. וש"נ.
 194) במו"מ (דרמ"צ לו, א). ובכ"מ.
 195) ראה טושו"ע חו"מ סקצ"ח ס"ט.
 196) ראה סהמ"צ להצ"צ מצוה לדון
 197) סוכה נב, א.

דברים שפוסלים את השחיטה: שהיי' דרסה חלדה הגרמה עיקור¹⁹⁸ — כפי שהם בעבודת האדם:

שהיי': כאשר עושים חשבונות בעבודה, אם כדאי הדבר, ואם יוכל לפעול וכו', ובגלל זה משתהים באמצע העבודה, הרי זו שהיי' שפוסלת, והיינו, שהעבודה צריכה להיות ללא חשבונות, בדרך דילוג דוקא.

חלדה — כחולדה זו התחובה בחורין¹⁹⁹: ישנם כאלה שעבודתם היא באופן של הסתר, שלא יכירו בהם. ולדוגמא: כשמדובר אודות הידור מצוה — אינו רוצה שיכירו בו, שלא יאמרו שהוא "אָ פאַרפרומטער", וכיו"ב, ולכן עושה זאת בהצנע. ובמילא, בנוגע לענינים כאלה שאי אפשר לעשותם בהצנע, כמו גידול זקן — אינו עושה אותם כלל... וצריך לידע שחלדה פוסלת, אלא צריך לעבוד עבודתו באופן גלוי, ולא יבוש מפני המלעיגים (כמבואר בסעיף הראשון דשלחן ערוך אורח חיים).

ומה שטוען שאינו רוצה לעשות זאת משום יוהרא, שלא יבוא לידי ישות — הרי²⁰⁰ לא מדובר כאן אודות ענינים שבהם נתפרש שאין לעשותם מפני יוהרא, כמו תפילין דר"ת²⁰¹, ובזה גופא כבר נהגו החסידים לעשות זאת בגלוי²⁰². ובמילא, צריך לידע שבטענה זו (שאינו עושה ענין פלוני כדי שלא יבוא לידי ישות) מרמה הוא את עצמו, והאמת היא שאינו רוצה לצאת ממציאותו ("ער וויל ניט אַרויסגיין פון זיך")!

— מסופר²⁰³ על חסיד של אדמו"ר האמצעי שהי' קולט מאמר חסידות וחזור עליו בטוב, ובנסיעתו (או בלכתו) מאדמו"ר האמצעי לביתו הי' חוזר המאמר בכל הישובים שהי' עובר דרכם, שפעם התאונן בפני אדמו"ר האמצעי ב"יחידות" שניתוסף אצלו ישות מחזרת המאמרים, ולכן רוצה להפסיק לחזור המאמרים, והשיב לו אדמו"ר האמצעי: "אָ ציבעלע זאָל פון דיר ווערן אָבער חסידות זאָלסטו חזרן"⁸¹. כלומר: מה נוגע לו המציאות שלו, אם יתוסף אצלו ישות אם לאו. ולהעיר, שהא גופא שחושב על עצמו הרי זה ענין של ישות! כאשר

(ער פלעגט אויפהויבן אַ געוואַלד"), באמרו: איך מתאים דבר כזה לחסיד של אדמו"ר הזקן!...

201) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סל"ד ס"ו.
202) ראה גם תו"מ ח"א ע' 7 ובהערה 8 שם ובשוה"ג. וש"נ.

203) ראה גם שם ח"ב ע' 323. וש"נ.

198) חולין ט, א. רמב"ם הל' שחיטה רפ"ג. טושו"ע יו"ד רסכ"ג.

199) פרש"י שם.

200) ברשימה נוספת — שלפעמים צ"ל ענין של גאווה בשביל העבודה. וכמסופר אודות א' החסידים של אדמו"ר הזקן, שהי' מתגבר על היצה"ר ע"י גאווה... שכאשר היצה"ר הי' מסיתו, הי' מרים עליו קול צעקה

יכולים לפעול במקום מסויים ענין המתאים אל הכוונה של בעל הרצון — צריכים לעשות זאת מבלי לחשוב על עצמו.

הגרמה: כאשר פעולת השחיטה היא באופן שעוקר את הסימנים, שהו"ע ביטול המציאות לגמרי — הרי זה היפך הכוונה, כאמור לעיל שהכוונה היא שהיצה"ר עצמו יתהפך לאהבה את ה'.

ודרסה — ששוחט ע"י דחיקת הסכין — שמשגף את עצמו ע"י תעניות וכיו"ב, שענין זה פוסל. והיינו, שלא דורשים ממנו להתענות משבת לשבת, ואפילו לא בשני ובחמישי, אלא אדרבה, כתורת הבעש"ט²⁰⁴ על הפסוק²⁰⁵ "עזוב תעזוב עמו", שהעבודה צריכה להיות עם הגוף.

וזהו גם הענין דעיקור.

* * *

לז. איתא בגמרא¹¹² שבמתן־תורה "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. . מכאן מודעא רבה לאורייתא" (שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה שקבלוה באונס²⁰⁶).

וידועה השאלה בזה²⁰⁷: הדין הוא ש"תליוהו וזבין זביני" זביני²⁰⁸, וא"כ, מהי ה"מודעא רבה" שקבלוה באונס, הרי גם מכירה באונס הוי מכירה?

לז. יש מתרצים²⁰⁹ שהדין ד"תליוהו וזבין זביני" זביני" הוא רק בנוגע להמוכר, אבל אם כופים את הלוקח לקנות, לא מהני²¹⁰,

— וטעם הדבר: בבעלות יש ב' ענינים: בעלות על גוף החפץ עצמו, וענין ההשתמשות. ולמטה מזה — קנין הגוף וקנין פירות. ולכן, כאשר כופים את המוכר למכור את החפץ, הרי כיון שההשתמשות ניטלת ממנו בעל כרחו, ונשארה לו רק הבעלות על עצם החפץ (ללא השתמשות), שזוהי בעלות קלושה ביותר, יכולים להפקיעה ע"י אונס.

204) ראה כתור שם טוב בהוספות סכ"א. ספרים שהובאו בפרדס יוסף עה"ת יתרו יט, וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבת).

205) משפטים כג, ה.

206) פרש"י שם.

207) ראה בארוכה שער יששכר מאמרי

חודש סיון מאמר מודעה רבה לאורייתא.

208) ב"ב מז, סע"ב. וש"נ.

209) שער יששכר שם אות ב.

210) העיטור — הובא בב"י חו"מ סכ"ה.

משא"כ כאשר כופים את הלוקח לקנות את החפץ, צריך הקנין לפעול שתהי' לו הן הבעלות על גוף החפץ והן ההשתמשות (שהרי כאשר משתמש בהחפץ מצד הכפי' אין זו השתמשות), ואין האונס יכול לפעול הקנין בב' הדברים —

וכיון שבמתן-תורה צריכים בני ישראל לקנות את התורה — לא מהני קנין באונס.

אבל באמת אין זה תירוץ מספיק, שהרי האונס דמ"ת הוא לא על קבלת התורה, אלא שישעבדו את עצמם בשעבוד הגוף לקיים את התורה, וענין זה יכול שפיר להתקיים באונס, כמו מכירה באונס.

לח. ויש תירוץ נוסף²¹¹ — שהדין ד"תליוהו וזבין זביני' זביני' הוא רק כאשר נותנים את המעות מיד, דאגב אונסי' וזוזי גמר ומקני, משא"כ אם יתנו המעות לאחר זמן, לא הוי קנין. ובנדוד, הרי קבלת שכר על קיום התומ"צ היא רק לאחר זמן, ולכן הוי מודעא רבה לאורייתא שקבלוה באונס.

אבל, גם תירוץ זה דורש ביאור, שהרי:

ישנם כמה מצוות — ובכללם תלמוד תורה — שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה²¹².

ונוסף לזה, כיון שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה²¹³, הרי מצד ההבטחה על השכר כשלעצמה, "אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'"¹¹⁴, חשיב כאילו כבר נעשה הדבר במתן-תורה.

— ועפ"ז יש לבאר מארז"ל¹¹² "מאי דכתיב²¹⁴ . . . יום הששי, ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו כו'", היינו, שכל מעשה בראשית תלוי ביום הששי, והוא ר' בסיון שניתנה בו תורה. ולכאורה אינו מובן: הרי העיקר הוא שבני ישראל מקיימים את התורה, לאחרי מ"ת, ולמה תלוי הדבר בששי בסיון שבו רק "מקבלים התורה"? אלא, מצד זה שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה, נמצא, שבשעת קבלת התורה כבר נעשו כל עניני התומ"צ.

וזהו גם הביאור בשייכות ב' הפירושים במ"ש¹⁸⁷ "ואהבת את ה'

(213) ראה ב"ר פמ"ד, כב.
(214) בראשית א, לא ובפרש"י.

(211) שער יששכר שם אות א.
(212) פאה פ"א מ"א.

אלקיך", לשון ציווי ולשון הבטחה²¹⁵ (ועד"ז בכמה ענינים דוגמתם שע"פ לשון הקודש משמשים הן בלשון ציווי והן בלשון הבטחה), דכיון שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה, הרי הציווי עצמו חשיב כהבטחה. — וכיון שמצד זה שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה ישנו כבר גם הענין דקבלת השכר — מהי ה"מודעא רבה לאורייתא" שקבלוה באונס, הרי אגב זווי (קבלת השכר) גמר ומקני גם באונס?

לט. ויש לבאר זה ע"פ תורת החסידות:

מבואר בחסידות²¹⁶ בפירוש דברי המשנה²¹⁷ "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס", ש"פרס" הוא מלשון "פרוסה", היינו, שכל הגילויים אינם אלא הארה בלבד, ואילו אמיתית הענין דשכר המצוות הוא גילוי העצמות, שבזה לא שייך ענין של פרוסה, כיון שכל עצם בלתי מתחלק²¹⁸.

וגילוי העצמות — אמיתית הענין דשכר מצוות — יהי' לעתיד לבוא דוקא, דאף שפועלים זאת עתה ע"י קיום המצוות, מ"מ, גילוי הדבר יהי' לעתיד לבוא דוקא.

וכיון שאמיתית הענין דשכר מצוות יהי' רק לעתיד לבוא, הרי אי אפשר לומר שישנו כבר הענין דקבלת שכר, ואגב זווי גמר ומקני, ובמילא אתי שפיר שיש מודעא רבה לאורייתא שקבלוה באונס.

* * *

מ. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²¹⁹ שהי' מנהג אצל חסידים שבחג השבועות היו אומרים "מזל טוב". — פעם היו אומרים "מזל טוב" בשעת קריאת התורה, אבל אח"כ, בגלל חשש הפסק, הנהיגו לומר "מזל טוב" קודם או לאחר קריאת התורה.

וביאור השייכות ד"מזל טוב" לחג השבועות:

"מזל" — הו"ע שלמעלה מהשתלשלות, שזהו שאמר²²⁰ "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא", והיינו, שגם

(219) ראה שיחת ליל ב' דחג השבועות ה'ש"ת בתחלתה (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 121).
(220) מו"ק כח, א. וראה ביאורי הוזהר לאדמו"ר האמצעי וירא יא, ג ואילך. המשך מים רבים תרלו פקע"ד. קונטרס חנוך לנער" ע' 48.

(215) ראה תו"א תשא פו, ג. ובכ"מ.
(216) ראה לקו"ת תזריע כ, ב. ובכ"מ.
(217) אבות פ"א מ"ג.
(218) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 49, ובהנסמן שם בהערה 330.

כאשר חסרה ההמשכה אפילו בשורש הענינים, הרי זה נמשך מבחי' שלמעלה מהשתלשלות (ע"ד לשון חז"ל¹¹² "אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו").

כיצד מגיעים לבחי' שלמעלה מהשתלשלות — הרי זה ע"י העבודה דחג השבועות בענין הקדמת נעשה לנשמע, שהו"ע הביטול לבעל הרצון, היינו, שכל מציאותו היא שעל ידו נשלמת הכוונה של בעל הרצון⁷⁵.

וכאשר יהודי עומד בתנועה של ביטול לבעל הרצון, אזי מקבל גם ההמשכה מלמעלה באופן כזה — במדה כנגד מדה²²¹ (שהרי אף שמדה בטל, במדה לא בטל²²²) — שנמשך מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות ככל הענינים דבני חיי ומזוני ריחי, ובכולם ריחי, כדי שינצל אותם לרוחניות, כמאמר אדמו"ר הזקן²²³ שהקב"ה נותן לבני ישראל גשמיות כדי שיעשו מזה רוחניות: בני — לגדלם ולחנכם לעסוק בתומ"צ, חיי — לנצל כל יום עבור קיום התומ"צ באופן שהימים הם יומין שלמים ולא חסרים²²⁴, ומזוני — ליתן חלק לצדקה, שע"ז מעלה את כל השאר²²⁵.

מא. ובנוגע לפועל:

ובהקדמה — שמפורש במשנה²²⁶ (ו"טעה בדבר משנה חוזר²²⁷) "לא המדרש עיקר אלא המעשה", ובמילא, לא מבעי בנוגע להמדובר אודות ענינים גשמיים, "ונתתי גשמיכם בעתם" וכיו"ב, שהכוונה בזה היא לא המדרש אלא המעשה, דמאי קמ"ל ("דאָס דאָרף מען דאָך ניט באַוואָרענען"), אלא יש צורך להבהיר ("באַוואָרענען") שגם בהמדובר אודות ענינים רוחניים, עניני עבודה, הכוונה היא לא המדרש בלבד [שהרי יכולים ליקח את המדרש בלבד, להנות מזה שמבארים ענינים בנגלה שכמה מפרשים מתייגעים עליהם, וע"פ חסידות מוכן הדבר בפשיטות], אלא המעשה, היינו, שאין זה רק ענין שנמצא בספרים, בדפוס, בקופיר או בכתב, אלא זהו ענין שצריך לבוא במעשה בפועל כפשוטו, ולא על ידי מישהו אחר, אלא על ידו ("מ'מיינט טאָקע אים אליין").

(224) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' שטז.

וש"נ.

(225) ראה תניא פל"ד.

(226) אבות פ"א מ"ז.

(227) כתובות פד, ב. וש"נ.

(221) סנהדרין צ, סע"א.

(222) סוטה ח, ב.

(223) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע'

רסה (נעתק ב"היום יום" כו טבת. וראה גם

"היום יום" כו אלול).

ועד"ז בהמדובר אודות הביטול לבעל הרצון הכוונה היא המעשה בפועל — שכאשר הולך ברחוב, בעסקו בעניני העולם, באכילתו ובשתייתו, ושאר צרכיו, יהי ניכר בו הביטול לבעל הרצון, שלכן, אכילתו היא לשם שמים, כך שגם אם חסר מלח במאכל אינו מוסיף מלח, וכיו"ב בשאר הענינים.

— בחיצוניות לא צריך הדבר להיות ניכר, הוא אוכל ושותה, הולך ברחוב, ועוסק במסחר, כמו כולם, אבל, בשעת מעשה הרי בכל תנועה שלו בטל הוא לבעל הרצון ומאוחד עמו.

ואף שלכאורה יכול לטעון, שיש לו עסק עם עניני העולם, עניני מסחר, וגם אם עוסק ברבנות יש לו עסק עם ה"פרעזידענט" וכו', אשר, במקרה הטוב ביותר הרי זה באופן שהעולם שקול מחצה על מחצה²²⁸, וכיצד תובעים ממנו שלא יחשוב על שום דבר, אלא יעמוד בתנועה של ביטול לבעל הרצון?

הנה על זה אומרים לו, שמצד שורש נשמות ישראל שמושרשים בעצמות א"ס ב"ה, הרי האמת היא שמציאותו של כל יהודי היא שעל ידו נשלם הרצון של בעל הרצון, וכיון שכן הוא מצד שרשו, ביכלתו בכל רגע לגלות זאת, ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, ומבלי הבט על כך שיש לו עסק ושייכות עם עניני העולם וכו', ביכלתו ברגע אחד להעמיד את עצמו ("איבערשטעלן זיך") למעמד ומצב אחר — ביטול לבעל הרצון, ו"לא בשמים היא"²²⁹, אשר, גם אם הי' הדבר בשמים היו צריכים לעלות לשמים ולעשות זאת²³⁰, אלא שהאמת היא ש"לא בשמים היא", כיון שכן הוא מצד שרשו.

ובפרט שנוסף לכך שכן הוא מצד שרשו, הרי בעמדו עם כל בני ישראל במעמד הר סיני שמע מהקב"ה שאמר לכאו"א מישראל בלשון יחיד²³¹ "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"¹⁵¹, וכיון שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה²¹³, הרי עי"ז סרו ונתבטלו אצל כאו"א מישראל כל המיצרים וההגבלות.

ובנוגע לפועל — הנה גם לאחרי חג השבועות, כשחוזרים לעניני העולם ומתעסקים עמהם, צריך להשאר אצלו הביטול דהקדמת נעשה לנשמע, ובכח זה ישפיע גם על אלה שבא במגע עמהם, לדבר עמהם

(228) ראה קידושין מ, סע"א ואילך.

(230) ראה פרש"י עה"פ.

רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(231) ראה יל"ש יתרו רמז רפז. ועוד.

(229) נציבים ל, יב.

אודות חיזוק בקיום התומ"צ, וכן אודות הוספה בקביעות שיעור בלימוד התורה בכל יום, הן בלימוד הנגלה והן בלימוד החסידות.

מב. וענין זה מודגש במיוחד באסרו-חג דחג השבועות:

החילוק באסרו-חג בין חג השבועות לשאר המועדים²³² — שבחג השבועות נכלל אסרו-חג (וגם הימים שלאחריו) בימי התשלומין של קרבנות החג, משא"כ בשאר המועדים שימי התשלומין הם בחול המועד, ואסרו-חג אינו אלא מדרבנן²³³. והיינו, שבחג השבועות ישנו חידוש מיוחד — שתשלומי הקרבנות הם (לא בחול המועד, כבשאר המועדים, אלא) ביום חול דוקא.

ולאידך גיסא, החילוק בין חג השבועות לשאר המועדים — שחג השבועות הוא יום אחד, משא"כ שאר המועדים שהם שבעה ימים, ומבואר בחסידות²³⁴ שאר המועדים יש להם שייכות לענין הזמן, שכללותו הוא שבעת ימי השבוע, היינו, שהם בסדר השתלשלות, משא"כ חג השבועות הוא למעלה מסדר השתלשלות, שהרי בחג השבועות נמשך שער הנו"ן שלמעלה מהשתלשלות [וכידוע²³⁵ שאף שהמשכה זו היא ע"י הקדמת העבודה דמ"ט ימי הספירה שע"י נמשכים מ"ט שערי בינה, מ"מ, שער הנו"ן נמשך מעצמו, להיותו למעלה מענין של עבודה], ולכן הוא למעלה מהתחלקות הזמן, יום אחד²³⁶.

ונמצא, שבחג השבועות ואסרו-חג שלו — שבא מיד לאחריו, ללא הפסק רגע אחד ביניהם — מודגש החיבור דלמעלה מהזמן עם זמן, היינו, שהכוונה והתכלית דחג השבועות, שלמעלה מהזמן, שיומשך בגדרי הזמן, במחשבה דיבור ומעשה שבחיי היום יום, שזוהי תכלית הכוונה העליונה (כמדובר לעיל (סכ"ה) בענין "הפרני אלקים בארץ עניי").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון של ה"שפאָלער זיידע" —
ה"אָפּ קאָזאַק", ואח"כ צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

(232) ראה גם שיחת יום ב' דחג השבועות תשי"א ס"כ (תו"מ ח"ג ע' 158), דאשתקד סכ"ה (שם ח"ה ע' 255 ואילך).
סע"ד ואילך. ובכ"מ.
(233) ראה לקו"ת במדבר יב, א ואילך. ובכ"מ.
(234) ראה גם שיחת יום ב' דחג השבועות דאשתקד ס"ג (תו"מ שם ע' 241). וש"נ.
(235) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתכ"ט סי"ז.
(236) ראה תו"א יתרו (בהוספות) קט,

מג. בדרושי חסידות²³⁷ ישנה קושיא למה קבעו "שמחת תורה" בשמיני-עצרת, דלכאורה, הי' ראוי לקבוע "שמחת תורה" בחג השבועות. וע"פ הידוע שגם קושיא והוה אמינא בתורה הו"ע של תורה — אכן צריך להיות שמחת תורה (גם) בחג השבועות²³⁸.

ובמכ"ש מהשמחה שהיתה בפעם הראשונה עוד לפני קבלת התורה, שאז היו בני ישראל ישנים, ועד שהקב"ה הוצרך לבוא אליהם ולהוליכם למתן-תורה²³⁹, ואעפ"כ הי' ענין של שמחה²⁴⁰, ועאכו"כ לאחר שכתב קיבלו את התורה, עלי' אומר הקב"ה "אנא נפשי כתבית יהבית" (ר"ת "אנכי")³⁰, אשר, מלבד הפירוש הפשוט "אני בעצמי"²⁴¹, שהקב"ה בעצמו כתב את התורה ונתנה לבני ישראל, ישנו גם הפירוש הפנימי המבואר בחסידות²⁴² שהקב"ה כתב והכניס את עצמותו בתורה, באמרו שעל ידי התורה "אותי אתם לוקחים"²⁴³, כיון שהקב"ה אינו יכול להיות, כביכול, ללא התורה²⁴⁴ — הרי בודאי שצריכים להיות בשמחה.

ויש להוסיף, שגם בחג השבועות ישנו הענין דשמחת תורה כפי שהוא בשמיני-עצרת:

המעלה דשמח"ת (בשמע"צ) לגבי חג השבועות היא²⁴⁵ — שהשמחה היא לאחר הכפרה על חטא העגל באופן ד"סלחתי כדברך"²⁴⁶ ונתנית לוחות שניות ביום הכיפורים²⁴⁷, שבזה ישנה המעלה דבעלי תשובה אפילו לגבי צדיקים גמורים.

אמנם, מעלה זו היא רק לגבי חג השבועות בפעם הראשונה, קודם חטא העגל, התשובה ונתנית לוחות שניות, אבל לאחר שניתנו לוחות שניות, אזי גם בחג השבועות ישנה המעלה דשמחת תורה, מעלת התשובה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאגט אַ פריילעכען ניגון".

-
(243) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 56. תרצ"ו ע' 41. וש"נ.	(243) ראה לתנחומא אמור יז.
(238) ראה שיחת יום ב' דחג השבועות תש"ב בתחלתה (סה"ש תש"ב ריש ע' 125).	(244) ראה שמור"ר פל"ג, א.
(239) ראה שהש"ר פ"א, יב (ב).	(245) ראה תו"מ סה"מ תשרי ס"ע רטו ואילך. וש"נ.
(240) חסר קצת (המו"ל).	(246) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. וש"נ.
(241) פרש"י שם.	(247) ראה תענית כו, ב (במשנה) ובפרש"י.
(242) ראה לקו"ת שלח מח, סע"ד. אוה"ת תרו ע' תקא ואילך. וראה גם תניא פמ"ז.	שם ל, ב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אבינו מלכנו", ואח"כ ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (ולכפול בכא הד' — ג"פ)].

* * *

מד. כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג לברך שתהי' קבלת התורה בשמחה ובפנימיות (כנ"ל ס"ג). וכיון שישנו הענין דמתן-תורה — ובמילא גם קבלת התורה — בכל יום, כנוסח ברכת התורה: "נותן התורה", לשון הוה²⁴⁸, ועאכו"כ בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו" — הרי צריכים להיות בשמחה.

ויש להוסיף עוד ענין בנוגע להשמחה בחג השבועות — מצד היותו יום ההילולא של הבעש"ט, וכידוע²⁴⁹ שאדמו"ר הזקן הי' עורך ("פלעגט פראווען") את הארצייט של הבעש"ט, והרי הסדר אצל חסידים — שיטת הבעש"ט — שעורכים יארצייט בשמחה.

ואע"פ שכאשר עושים חשבון מהמעמד ומצב אזי כו'²⁵⁰, מ"מ, ידוע פתגם הבעש"ט²⁵¹ שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא, והרי הרצון דכאו"א מישראל הוא כדבעי, ובפרט שבשעת מ"ת הקדימו כל ישראל נעשה לנשמע, וכיון שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה הרי זה כמו שכבר נעשה בפועל (כנ"ל סמ"א), ועד שגם הענינים דלעתיד לבוא נעשים בפועל עתה, ע"י קיום התומ"צ, ורק התגלותם תהי' לעתיד לבוא. וכיון שכן, לא צריך להתפעל משום דבר, ולילך בדרך שהורו לנו רבותינו נשיאינו — והרי הרצון על זה ישנו אצל כאו"א,

— כולל ובמיוחד בנוגע לשמירת התקנה דכ"ק מו"ח אדמו"ר אודות לימוד השיעורים דחומש תהלים ותניא: ללמוד בכל יום פרשה חומש עם פירוש רש"י, ביום ראשון — מהתחלת הפרשה עד שני, ביום שני — משני עד שלישי, וכן הלאה; לומר בכל יום אחר התפלה שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש [בנוגע לאמירת תהלים קודם התפלה, אומר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵² שענין זה שייך לעבודה דתרומת הדשן

(250) ברשימת ההנחה חסרים כאן איזה תיבות (המו"2).

(251) ראה כתר שם טוב בהוספות סמ"ח. וש"נ. שיחת ליל ב' דחג השבועות תש"ד בתחלתה (סה"ש תש"ד ס"ע 132).
(252) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 116.

(248) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

(249) ראה שיחת יום א' דחג השבועות ת"ש ס"ו (סה"ש קיץ ה"ש"ת ס"ע 117). יום ב' דחג השבועות תש"ה ס"ב (סה"ש תש"ה ס"ע 107).

(עבודת הלילה), ואילו שיעור תהלים השייך לעבודת היום הוא לאחר התפלה דוקא]; וללמוד בכל יום שיעור תניא כפי שנחלק ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר לימי השנה,

ומובן גודל המעלה שבדבר — שהרי בנוגע לתורה בכלל אומר הקב"ה "אנא נפשי כתבית יהבית", שהכניס את עצמותו בתורה (כנ"ל סמ"ג), ונמצא, שע"י כל פסוק חומש, פסוק תהלים, ושורה בתניא, "נעמט מען עצמות"...

ונוסף לזה ישנה המעלה המיוחדת באמירת תהלים, ספרו של דוד המלך — שחג השבועות הוא יום ההילולא שלו²⁵³ — כידוע²⁵⁴ מה שאמר הצמח-צדק שספר תהלים הוא כוס של ברכה של דוד, "כוס ישועות אשא"²⁵⁵, שמגבי' טפח כו',

ועוד זאת, שג' השיעורים בחומש תהלים ותניא, הם ר"ת "חת"ת", שעז"נ²⁵⁶ "ויהי חתת אלקים על הערים וגו'" —

וכאשר הולכים בדרך שהורו וסללו לנו רבותינו נשיאינו — אין להתפעל משום דבר, ויודעים בוודאות שסוף-סוף מגיעים להתכלית והמטרה.

וזהו גם תוכן הניגון²⁵⁷ "ניע זשוריצי כלאפצי .. מי דאיעדים דא קראטשאמקע טאם אי וואדקא בודיעט" — שכאשר רק יוצאים ללכת בדרך ("אז מען וועט זיך נאָר לאָזן גיין אויפן וועג"), הרי סוף-סוף מגיעים ("מ'וועט דערפארן") להמכוון — "טאם אי וואדקא בודיעט" — יין, שענינו סוד (כנ"ל סי"ג), היינו, שיהי' גילוי הסוד והסוד שבסוד, שזהו עצם הנשמה שמושרשת בהעצמות.

[ניגנו הניגון "ניע זשוריצי כלאפצי", וכ"ק אדמו"ר שליט"א רמז שירקדו, ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו].

* * *

מה. ישנם²⁵⁸ כאלה הטוענים שתורת החסידות הו"ע של נסתר — ולא צריכים ללמדה ח"ו.

(257) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 94. וש"נ.
 (258) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ס"ע 149 ואילך. — וראה גם מכתב כ"א סיון שנה זו (אג"ק ח"ז ע' רפג. וש"נ): "נדבר בעת התועדות בחג השבועות שעבר כו".

(253) ראה לעיל הערה 2.
 (254) קובץ מכתבים אודות אמירת תהלים ע' 191. ע' 210.
 (255) תהלים קטז, יג.
 (256) וישלח לה, ה. וראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' רסח.

והמענה על זה:

בשעת מתן תורה ניתנה כל התורה כולה, הן נגלה והן נסתר דתורה. ואדרבה: נגלה דתורה הי' אז בנסתר, כידוע²⁵⁹ שבעשרת הדברות ישנם תר"ך אותיות, שבהם מרומזים תר"ך מצוות: תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן, וא"כ, היו כל המצוות בעשרת הדברות — רק ברמז ובנסתר. משא"כ נסתר דתורה — הי' בנגלה, שהרי כל בני ישראל²⁶⁰ ראו אז מעשה מרכבה²⁶¹ (כמרומוז גם בפסוק²⁶²: "אלפי שנאן גו' סיני בקודש", "שנאן" ר"ת שור נשר ארי', והנו"ן הוא פני אדם²⁶³), ומעשה מרכבה הוא פנימיות התורה.

מו. ומזה מובן שצריך להיות גם לימוד פנימיות התורה — שהרי גם פנימיות התורה ניתנה במ"ת, ואדרבה, דוקא פנימיות התורה היתה בגילוי, וזהו היסוד שעליו עומדת התורה כולה, ובפרט בדורות האחרונים שדוקא ע"י לימוד פנימיות התורה יכול להיות קיום התומ"צ כדבעי.

ואף שישנם כאלה שאינם לומדים פנימיות התורה ואעפ"כ שלמים הם בקיום התומ"צ — אין זו ראי' ללמוד מהם הוראת דרך, מב' טעמים: (א) ענין זה הוא בדרך נס אצלם, ולכתחילה אין לסמוך על הנס. (ב) מי שאינו יודע אודות תורת החסידות, הוא כמו העיור שצריך למשש דרכו בעזרת מקל, וכיון שאין לו ברירה אחרת, מסייעים לו מלמעלה. ובודאי לא יעלה על דעתו של מי שיכול לראות — לעצום את עיניו ולילך כמו עור...

וכיון שלא ידח ממנו נדח²⁶⁴ — שענין זה אינו רק באופן שהתורה על הרוב תדבר²⁶⁵, אלא קאי על כל בני ישראל וכאו"א מישראל בפרט — הרי בודאי שסוף כל סוף ילמדו כל בני ישראל תורת החסידות, ובפרט ע"פ דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁷ שרבינו הזקן רצה שתורת החסידות תהי' לא רק עבור איזה מפלגה שהיא, אלא עבור כל בני ישראל, והרי בודאי ש"רצון יראיו יעשה"¹⁰⁸.

* * *

(259) פרש"י עה"ת משפטים כד, יב. (262) תהלים סח, יח.
 בעה"ט יתרו כ, יג. (263) ראה זח"א יח, סע"ב ובהנסמן שם
 (260) אפילו הערב רב, שלאח"ז עשו את בנצו"ז.
 העגל (מהנחה בלתי מוגה). (264) ע"פ שמואל-ב יד, יד.
 (261) ראה תנחומא צו יב. שמו"ר פכ"ט, (265) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.
 ב. וש"נ.

מז. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אני מאמין", ולפנ"ז אמר:]

בנוגע לניגונים — מחבבים את הניגונים של הרבנים, דהיינו, ניגונים שהרבנים חיברו בעצמם או שבחרו בהם וחבבום.

ואעפ"כ, בודאי יש חביבות מיוחדת גם לניגון זה ("אני מאמין") — ניגון שניגנו יהודים בשעה שהלכו למסור נפשם בפועל ממש על קידוש השם, שכן, להיותם בני אברהם יצחק ויעקב יש בהם כח המסירת נפש שמצד נקודת היהדות, ועד כדי כך, שאף שידעו היטב להיכן מוליכים אותם, הלכו בתוקף ומתוך ניגון!

וכשם שמצינו שחטה אחת פוטרת את הכרי⁶³, היינו, שהחטה נעשית קודש והיא בבחינת "שליח ציבור" עבור כל הכרי²⁵⁰, כן הוא גם בנדו"ד — שעיי"ז שיהודים הלכו למסור נפשם על קידוש השם עם ניגון זה, נתקדש הניגון, ולא עוד אלא שעיי"ז פעלו שכל אלו שינגנו ניגון זה, יתוסף אצלם כח וחוזק בענין המס"נ, וע"פ המבואר בתניא¹⁷⁶ ש"קיום התורה ומצוותי תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' כו" — הרי ניגון זה נותן כח וחזיון בקיום התומ"צ.

[ניגנו הניגון "אני מאמין"].

מח. [בסיום ההתועדות היו אחדים שחטפו "שיריים", ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

כאן מדברים שהעולם הוא שקול²⁶⁶, ובמילא, כל פעולה נוגעת ביותר, ובשעת מעשה מונחים בענין של "שיריים", שזהו"ע של חיצוניות²⁶⁷, כידוע שהתקשרות פנימית היא ע"י לימוד התורה דוקא²⁶⁸.

אלה שנותנים להם — הרי זה מפני שהרבי הי' נותן, ו"מילתא אלבישייהו יקירא"²⁶⁹, אבל לולי זאת, הרי זה ענין של חיצוניות, אלא שאעפ"כ, מצד ענין האמונה יש בזה תועלת, כפי שאומרים בשם הבעש"ט²⁷⁰ [לא שמעתי זאת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ולכן אינני יודע עד

סיון).

(269) שבת יו"ד, ב.

(270) ראה בהנעתך בס' בעש"ט עה"ת

ח"א פ' לך בהגהת מקור מים חיים אות מב.

וראה גם אג"ק ח"ח ע' שנג.

(266) ראה לעיל סמ"א. וראה גם שיחת

ש"פ בהו"ב, מבה"ח סיון ס"ה (לעיל ע' 171).

(267) ראה גם תו"מ ח"ו ס"ע 76.

(268) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג

ע' רפד. ח"ד ע' רכב (נעתק ב"היום יום" ט'

אדר שני). ח"ה ע' צד (נעתק ב"היום יום" כד

כמה מדוייק הדבר] שבכח האמונה יכול יהודי לפרוס מטפחת ("א
פאָטשיילע") בים ולעבור את הים...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכת המזון על הכוס. ולאחרי תפלת
מעריב והבדלה, נתן בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של ברכה". וטרם
צאתו אמר:]

שתהי' המשכת השמחה על כל השנה, שמחה הקשורה עם ענין
של תומ"צ, שאז יהי' קיום להשמחה. ויהי' ענין השלום שהוא ה"כלי"
לברכתו של הקב"ה²⁷¹, שהיא בלי גבול, למעלה מסדר השתלשלות
ולמעלה מהטבע, ונמשכת בטבע, בענינים גשמיים, שעושים מהם עניני
תומ"צ, ועי"ז נמשך לכאו"א בכל המצטרך לו בבני חיי ומזוני רויחי,
בגשמיות וברוחניות.

